

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

NOORA KATAJAMÄKI

Sukupolvenvaihdoksen esitoimet ja verovapauden saavuttaminen

Myyjän näkökulmasta

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Katajamäki, Noora: Sukupolvenvaihdoksen esitoimet ja verovapauden saavuttaminen. Myyjän näkökulmasta.

Opinnäytetyö, AMK

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Syyskuu 2023

Sivumäärä: 72

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Tilitoimisto K. Katajamäki Ky:lle. Tavoitteena oli selkeyttää, mistä osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksessa on kyse, mitä kaikkea sen toteutukseen liittyy ja mitä sukupolvenvaihdoksessa on hyvä huomioida. Tutkimuksen avulla selvitettiin erilaisia esitoimia sekä, miten sukupolvenvaihdokseen tulisi valmistautua. Lisäksi tutkittiin, miten myyjä voi toteuttaa sukupolvenvaihdoksen verovapaasti. Tavoitteena oli tehdä toimeksiantajan käyttöön selkeä ohje, jota voidaan hyödyntää auttaessa asiakkaita sukupolvenvaihdostilanteissa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimus perustui oikeuskirjallisuuteen sekä Verohallinnon ohjeiden referointiin. Tutkimuskysymyksenä oli; miten valmistautua ja toteuttaa sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä myyjän näkökulmasta. Toisena tutkimuskysymyksenä oli; miten myyjä voi toteuttaa kaupan verovapaasti. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä kaikkia esitoimia sukupolvenvaihdokseen liittyy ja, miten myyjä voi siihen valmistautua.

Tutkimuksen avulla voitiin todeta, että sukupolvenvaihdokseen valmistautuessa on mahdollisuus toteuttaa erilaisia esitoimia. Yrityksen rakennetta voidaan esimerkiksi muokata jatkajalle sopivammaksi tai yrityksen varallisuutta voidaan jakaa myyjälle. Lisäksi voitiin todeta, että sukupolvenvaihdokseen tulee valmistautua riittävän hyvissä ajoin ja siihen tulee varata riittävästi aikaa sekä ottaa asiantuntija mukaan prosessiin.

Myyjällä on mahdollisuus saada sukupolvenvaihdos toteutettua verovapaasti tiettyjen edellytysten täytyessä. Tutkimuksen avulla voitiin todeta, että myyjä voi myydä omistamansa osakkeet eteenpäin verovapaasti, kun edellytykset liittyen omistusaikaan, luovutettavien osakkeiden määrään sekä ostajaan toteutuvat.

Avainsanat: sukupolvenvaihdos, osakeyhtiöt, verosuunnittelu, omistajavaihdos

Abstract

Katajamäki, Noora: Preparations of generational change and achievement of tax exemption. From the point of view of the seller.

Bachelor's thesis

Degree programme in business administration

September 2023

Number of pages: 72

This thesis was carried out as an assignment for the Tiltoimisto K. Katajamäki Ky. The aim was to clarify what the generational change in a limited company is all about, what it involves and what you should acknowledge. The study was used to find out various types of pre-operations and ways how you should prepare for generational change. In addition, the study was used to find out how the seller can implement generational change tax-free. The aim was to make an instruction that the principal can use when helping customers with generational changes.

The thesis was carried out with the approach of qualitative research and it was based on legal literature and refers to the Finnish Tax Administration's guidelines. The research question was; how to prepare and implement generational change in a limited company from the point of view of the seller. Another research question was; how the seller can implement generational change tax-free. The aim was to clarify what are the pre-actions for generational change and how the seller can prepare.

The study found that in generational change there is different pre-actions that can be implemented. For example, you can change the structure of the company more suitable for the buyer or you can distribute funds for the seller. In addition, it could be stated that for the generational change, you need to prepare in time, allow enough time and involve an expert in the process.

The seller has the opportunity implement generational change tax-free under certain conditions. The study found that the seller can sell the shares they own tax-free when the terms and conditions relating to time of ownership, number of shares to be transferred and to the buyer are fulfilled.

Keywords: change of generation, limited companies, tax planning, change of ownership

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Toimeksiantajan esittely	7
2.2 Työn tarkoitus, tavoitteet ja aiheen rajaus	7
2.3 Teoreettinen viitekehys.....	9
2.4 Tutkimusmenetelmät	10
3 SUKUPOLVENVAIHDOS	13
3.1 Yrityksen sukupolvenvaihdos	13
3.2 Kaupan kohde	16
3.2.1 Lunastuslauseke.....	18
3.2.2 Suostumuslauseke	19
3.3 Kaupan osapuolet	21
3.4 Osakeyhtiön arvonmääritys	23
3.4.1 Vertailuluovutus	24
3.4.2 Substanssiarvo	25
3.4.3 Tuottoarvo	26
3.4.4 Arvostamismenetelmien yhteenveto	29
3.5 Kauppahinta	30
4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN ESITOIMET.....	32
4.1.1 Sulautuminen.....	33
4.1.2 Jakautuminen	34
4.1.3 Varojen jako.....	36
5 MYYJÄN VEROVAPAUS.....	38
5.1 Luovutusvoiton ja -tappion määritelmä.....	38
5.1.1 Verovapaat luovutusvoitot	42
5.1.2 Luovutustappio verotuksessa	44
5.2 Luovutettavat osakkeet.....	45
5.2.1 Osakkeiden määrä.....	45
5.2.2 Omistusaika	46
5.3 Sukulaisuussuhde	49
5.4 Ehtojen täytyminen	52
5.5 Verovapauden ulkopuolelle jäävät tapaukset	56

6 ENNAKKORATKAISU	59
6.1 Ennakkoratkaisu käytännössä	59
6.2 Ennakkoratkaisun hakeminen	61
7 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ.....	64
8 TYÖN ARVIOINTI	65
8.1 Omat johtopäätökset	65
8.2 Toimeksiantajan kommentit.....	67
LÄHTEET	68
LIITE 1: OHJE SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMISEEN	71

1 JOHDANTO

Yrittäjän ikääntyessä herää usein kysymys siitä, mitä tulisi tehdä yritystoiminnalle. Tilanteissa, jossa yritystoiminta on kannattavaa ja yrityksellä on hyvät edellytykset jatkaa toimintaa, ei yritystä kannata lopettaa. Tällöin yritystoiminnan voi siirtää eteenpäin esimerkiksi sukupolvenvaihdoksella. Sukupolvenvaihdos vie yleensä aikaa ja vaatii huolellisuutta. Prosessiin liittyy usein monia eri kysymyksiä ja jokin tavoite, mikä halutaan saavuttaa. Kysymykset voivat liittyä toteutustapaan, verotukseen tai esimerkiksi hinnoitteluun. Sukupolvenvaihdoksen tavoitteena voi olla esimerkiksi myyjän näkökulmasta verovapauden saavuttaminen. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 21–22.)

Sukupolvenvaihdoksessa ei ole loppujen lopuksi kysymys monimutkaisesta prosessista, mutta siihen liittyy paljon eri lainsäädäntöä sekä oikeustapauksia, jotka ohjaavat toteuttamista. Säännösten paljous voi aiheuttaa epäselvyyden tunnetta ja hankaluutta ymmärtää, miten sukupolvenvaihdos käytännössä toteutetaan, miten siihen voi valmistautua sekä, mitä siinä tulee ottaa huomioon, jotta sen toteutus on mahdollisimman onnistunut. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 21–22.)

Tässä opinnäytetyössä käydään läpi, millaisesta prosessista sukupolvenvaihdoksessa on kyse ja minkälaisia asioita sen toteuttamisessa tulee huomioida sekä, mitä mahdollisia esitoimia siihen liittyy. Opinnäytetyössä avataan tarkemmin lainsäädäntöä, joka tulee suunnittelussa ottaa huomioon. Lisäksi tässä opinnäytetyössä pohditaan sukupolvenvaihdoksen toteuttamista etenkin myyjän näkökulmasta ja sitä, miten myyjä voi toteuttaa sukupolvenvaihdoksen verovapaasti. Opinnäytetyö sisältää myös ohjeen vaihe vaiheelta sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Toimeksiantajan esittely

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kanta-Hämeen Tammelassa sijaitseva Tilitoimisto K. Katajamäki Ky. Kyseessä on pieni perheyrittäjä, joka toimii tällä hetkellä toisessa sukupolvessa. Yritys on perustettu vuonna 1970. Yrittäjän lisäksi yrityksessä työskentelee tällä hetkellä kolme vakituista työntekijää. Tilitoimisto K. Katajamäki Ky on tili-instituuttisäätiön valvoma tilitoimisto ja taloushallintoliiton jäsenoimisto. Lisäksi yritys on Suomen Yrittäjien jäsen. (Tilitoimisto K. Katajamäki Ky.)

Yrityksen palveluihin kuuluu perinteisten kirjanpidon, tilinpäätösten ja palkanlaskennan lisäksi erilaiset konsultointipalvelut. Tilitoimisto K. Katajamäki Ky hoitaa esimerkiksi yrityksen perustamiseen liittyviä asioita, toimii apuna erilaisissa verotukseen liittyvissä asioissa sekä tarjoaa apua taloussuunnittelussa. Asiakaskunta koostuu muun muassa yrityksistä, maa- ja metsätalousyrityksistä, taloyhtiöistä, yhdistyksistä sekä yksityishenkilöistä. (Tilitoimisto K. Katajamäki Ky.)

2.2 Työn tarkoitus, tavoitteet ja aiheen raja

Opinnäytetyön tarkoituksena on selkeyttää yrityksen sukupolvenvaihdosprosessia sekä kuvata vaiheittain, miten siihen voi käytännössä valmistautua. Toimeksiantajan monet asiakkaista alkavat lähestyä eläkeikää ja useat heistä ovat alkaneet miettiä yritystoiminnan siirtämistä eteenpäin omille lapsilleen. Toimeksiantajan toiveena oli selkeä ja helppolukuinen ohje, jota tilitoimisto voi hyödyntää sukupolvenvaihdostilanteissa. Etenkin asiakasyrityksille sukupolvenvaihdos ja siihen liittyvät käsitteet ja käytännöt voivat tuntua haastavilta, joten tarkoitus on helpottaa heitä ymmärtämään, mistä käytännössä on kyse. Ohjeen avulla asiakasyritykset tietävät paremmin mitä tulee tapahtumaan sekä, mitä sukupolvenvaihdoksen valmistelu pitää sisällään.

Tavoitteena on luoda ohje siitä, miten toteuttaa sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä. Tavoitteena on kuvata selkeästi, mitä eri vaiheita sukupolvenvaihdokseen liittyy ja mitä kaikkea siinä tulee huomioida. Erityisesti tavoitteena on kiinnittää huomiota erilaisiin esitoimiin. Tätä opinnäytetyötä tulee lukea yleisohjeena ja omaa sukupolvenvaihdosta toteuttaessa tulee tässä opinnäytetyössä mainittuja seikkoja huomioida vain siltä osin, kuin ne omaan yritykseen sekä omaan tilanteeseen soveltuvat.

Jokainen yritys on erilainen, eikä jokaista sukupolvenvaihdosta voi siitä syystä toteuttaa täysin samalla tavalla. Jokaiseen sukupolvenvaihdokseen liittyy myös erilaisia verokysymyksiä riippuen valitusta toteutustavasta. Tavoite tässä opinnäytetyössä on käsitellä asiaa yleistäen, koska jokaista mahdollista yksityiskohtaa olisi mahdotonta ottaa huomioon.

Tässä opinnäytetyössä aihe on rajattu koskemaan ainoastaan osakeyhtiöitä sekä yrittäjän elinaikana tehtyjä sukupolvenvaihdoksia. Opinnäytetyö ei siis käsittele muita yhtiömuotoja, kuten henkilöyhtiöitä tai maatalouksia. Opinnäytetyössä ei myöskään käsitellä yrittäjän kuoleman jälkeen toteutettavia sukupolvenvaihdoksia eli perintötilanteita. Lisäksi työ käsittelee julkisesti noteeraamattomia yhtiöitä ja aihetta käsitellään etenkin pienempien perheyriyten kannalta. Julkisia ja rakenteeltaan suurempia osakeyhtiöitä ei sen tarkemmin tässä työssä käydä läpi.

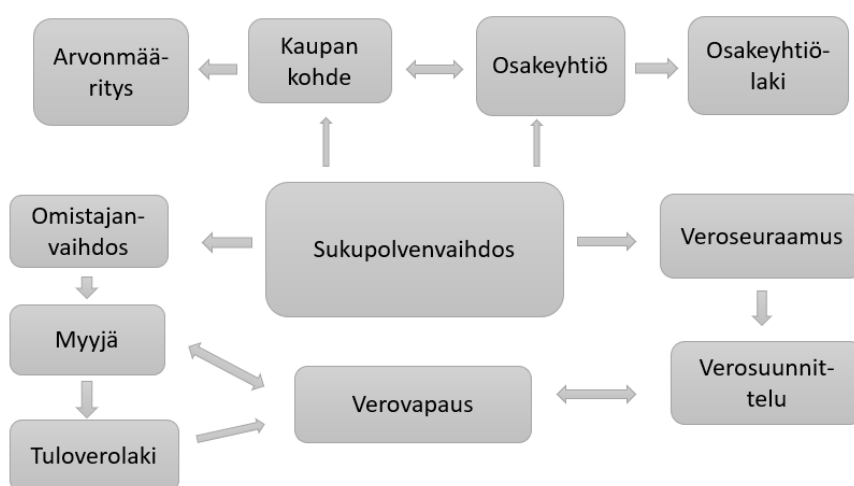
Tarkoituksena on kiinnittää huomiota erityisesti myyjän rooliin sukupolvenvaihdoksessa ja siihen, miten esimerkiksi verotus toteutuu myyjän osalta. Tavoitteena on kuvata, miten myyjä voi toteuttaa sukupolvenvaihdoksen verovaapaasti ja mitä kaikkea siihen liittyen tulee huomioida. Opinnäytetyön ulkopuolelle on jätetty ostajaa koskevat säännökset perintö- ja lahjaverotuksen osalta, jotta työn aihetta on saatu rajattua sopivan kokoiseksi ja aihetta pystytään käsittelemään riittävän syvällisesti. Työssä on kuitenkin mainintoja myös ostajasta ja ostajaan liittyvästä sääntelystä, jotta lukija tietää, mistä niitä koskevaa tietoa löytää. Niitä ei kuitenkaan ole lähdetty syvällisemmin tässä opinnäytetyössä käsittelemään. Mahdollisena jatkotutkimuksena voisi tutkia ostajan roolia sukupolvenvaihdoksessa.

Toimeksiantaja toivoi opinnäytetyön sisältävän myös tiivistetyn kattavan ohjeen, jonka avulla sukupolvenvaihdosta on helppo lähteä toteuttamaan ja, josta on helppo seurata, missä järjestyksessä olisi hyvä edetä. Tämän työn liitteeksi on tavoitteena tehdä ohje, jossa on vaihe vaiheelta kuvattu sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen. Ohje toimii yhdessä tämän opinnäytetyön kanssa ja ohjeessa mainittuihin asioihin löytyy lisätietoa tästä työstä sekä työssä käytetystä lähdemateriaalista.

2.3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön keskeisimpänä käsitteenä on sukupolvenvaihdos. Oleellisia käsitteitä työn kannalta ovat lisäksi osakeyhtiö, kaupan kohde, verosuunnittelu sekä veroseuraamukset ja omistajavaihdos. Osakeyhtiöön liittyy oleellisesti myös osakeyhtiölaki ja myyjään tuloverolaki. Näiden huomioiminen työn onnistumisen kannalta on tärkeää. Normaalisti sukupolvenvaihdoksiin liittyy luonnollisesti myös ostaja ja ostajaa koskeva lainsäädäntö, mutta viitekehyksessä ei ole huomioitu ostajaa, koska tämä opinnäytetyö keskittyy käsittelemään aihetta myyjän näkökulmasta.

Kuvio 1. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.

Tätä opinnäytetyötä varten ei ole tehty erikseen haastattelua, kyselyä tai muuta itse järjestettyä tutkimusta. Opinnäytetyön lähdeaineisto perustuu pelkästään jo olemassa olevaan kirjallisuuteen, lainsäädäntöön sekä erilaisiin ohjeisiin ja artikkeleihin. Tämä opinnäytetyö ei siten myöskään sisällä arkaluontoista tai salassa pidettävää sisältöä, kuten esimerkiksi henkilötietoja. Opinnäytetyö prosessiin ei myöskään liity erillistä aineiston säilyttämistä, kasauttamista tai muuntamista eri muotoon, koska työtä varten ei ole teetetty omaa erillistä tutkimusta, vaan lähdemateriaali perustuu pelkästään jo olemassa olevaan materiaaliin.

2.4 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu käyttämällä kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on jonkin ilmiön ymmärrys ja tulkinta. Tutkimuksen avulla pyritään käsittelemään aihetta syvällisesti ja löytämään siihen jokin ratkaisu. Usein laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia jo tunnettua aihetta ja yrittää löytää siihen syvällisempää ymmärrystä sekä pyrkiä selittämään tutkimuksen kohteena oleva asia. Tutkimus perustuu yleensä kerättävään aineistoon ja sen analysointiin. Tavoitteena on keskittyä tulevaisuuteen eli löytää keinoja tutkittavan kohteen parantamiseen tai kehittämiseen. Olennaista on, että tutkittavasta aiheesta on jo riittävästi esiymmärrystä, jotta aiheen syvälinen analysointi on mahdollista. (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, s. 11; Pitkäranta, 2014, s. 9.)

Tässä tapauksessa laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löytämään ratkaisua kysymykselle, mitä esitoimia sukupolvenvaihdokseen liittyy ja, miten myyjä saa kaupan toteutettua verovapaasti. Tavoitteena on tutkimuksen avulla selvittää, mitä mahdollisia esitoimia on olemassa ja, miten yritystä ja sen rakennetta voidaan muokata ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista tai mahdollisesti sen jälkeen. Lisäksi tavoitteena on selvittää, mitkä ovat myyjän verovapauden edellytykset ja, missä tilanteissa verovapaus ei ole mahdollinen. Tutkimuksessa analysoidaan muun muassa, millainen vaikutus lainsäädännöllä on edellä mainittuihin asioihin ja pyritään avaamaan sekä selittämään

lakipykälien sisältöä tarkemmin. Lainsäädäntö pyritään tuomaan helposti lähestyttävään muotoon.

Tämän opinnäytetyön tutkimus on toteutettu empiirisenä oikeudellisena tutkimuksena. Empiirisellä tutkimuksella tarkoitetaan esimerkiksi kokemusperäistä tutkimusta tai sellaista tutkimusta, joka perustuu havainnointiin. Oikeudellisen tutkimuksen toteuttaminen empiirisen lähestymistavan avulla tarkoittaa sitä, että tutkitaan, millaisia eri vaikutuksia oikeusnormeilla ja oikeudellisilla käytännöillä on. Tarkoituksena on oikeudellisten ilmiöiden selittäminen. Empiirinen oikeudellinen tutkimus eroaa lainopillisesta tutkimuksesta siten, että se ei ota kantaa, miten oikeusnormeja tulee tulkita, vaan se keskittyy tutkimaan esimerkiksi, miten oikeus koetaan, miten oikeudelliset ilmiöt muuttuvat sekä millaisia oikeudellisia ongelmia voi esiintyä. (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, s. 10, 31.)

Empiirisessä tutkimuksessa yksi tärkeä tavoite on puolueettomuus. Tutkimuksen päätarkoitus tulee siis olla luotettavan sekä totuudenmukaisen kuvan tuottaminen tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen tulee olla riippumaton tutkijan omista mielipiteistä ja näkökulmista. Lähdemateriaalin luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota ja pyrkiä keskittymään ensisijaisesti oikeudellisiin lähteisiin. Tutkimuksessa on myös tärkeää kunnioittaa muiden työtä eli huolehtia siitä, että lähdemerkinnät on merkitty. Tutkimuksessa tulee välttää plagiointia. Lisäksi tutkimusta tehdessä on tärkeää noudattaa tutkimusetiikkaa. Tämä tulee huomioida muun muassa tutkimusaineiston keräyksessä ja säilytyksessä, etenkin, jos siihen sisältyy henkilötietoja tai muita salassa pidettäviä tietoja. (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, s. 27, 49, 107.)

Empiiristä oikeudellista tutkimusta varten kerätään tutkimusaineistoa, jonka avulla etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin ja, josta tehdään erilaisia havaintoja. Tutkimusaineistona on mahdollista hyödyntää jo olemassa olevaa aineistoa tai aineiston voi kerätä itse esimerkiksi haastattelun tai kyselylomakkeen avulla. Oikeudellisen tutkimuksen ollessa kyseessä tulee keskittyä nimenomaisesti oikeuslähteisiin. Tutkittavaa aihetta on mahdollista tutkia monesta näkökulmasta, mutta tehtyjen johtopäätösten tulee perustua ensisijaisesti oikeuslähteisiin. (Nieminen & Lähteenmäki, 2021, s. 12, 38.) Tässä

opinnäytetyössä tutkimusaineisto perustuu jo olemassa olevaan aineistoon, kuten oikeuskirjallisuuteen, ohjeistuksiin sekä lainsäädäntöön. Tutkimusaineistoa ei siis ole kerätty itse.

Tärkein lähde opinnäytetyön kannalta on Verohallinnon ohje osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksesta verotuksessa. Tässä työssä olen referoinut ja käynyt ohjetta läpi sekä avannut siinä mainittuja asioita tarkemmin. Apuna ohjeen läpikäymisessä olen käyttänyt muun muassa oikeuskirjallisuutta, muita Verohallinnon ohjeita, eri lakeja sekä aiheeseen liittyviä artikkeleita. Oikeuskirjallisuudesta tärkeimpänä lähteenä on Immosen ja Lindgrenin kirjoittama Onnistunut sukupolvenvaihdos sekä Ossan kirjoittama Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. Tärkeitä lakeja työn kannalta ovat etenkin osakeyhtiölaki ja tuloverolaki.

Tutkimuksen empiirinen osa toteutetaan tekemällä ohje yrityksen omistajille sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta. Ohjeessa kuvataan vaiheittain, miten sukupolvenvaihdoksessa kannattaa edetä ja mitä siinä tulee ottaa huomioon. Ohje keskittyy nimenomaan myyjän näkökulmaan ja siihen, mitä myyjän on hyvä huomioida. Ohje esittää sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen yleistäen, jotta ohjetta voi hyödyntää mahdollisimman moni ja tarvittaessa muokata sitä omaan tilanteeseensa sopivaksi. Ohjeen avulla opinnäytetyössä käsitellyt asiat saadaan peilattua käytäntöön. Opinnäytetyön teoriaosuus tukee empiiristä osuutta ja toisin päin. Empiiriseen osuuteen saa lisätietoa opinnäytetyön teoriaosuudesta ja teoriaosuuteen selkeyttä empiirisen osuuden ohjeesta. Tässä opinnäytetyössä teoria ja käytäntö kulkevat hyvin pitkälti rinnakkain.

3 SUKUPOLVENVAIHDOS

3.1 Yrityksen sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos tarkoittaa yrityksen omistussuhteessa tapahtuvaa muutosta. Sukupolvenvaihdoksessa yrityksen omistaja eli yrittäjä siirtää yrityksen omistuksen eteenpäin toimintaa jatkavalle henkilölle. Useimmiten toimintaa jatkava henkilö on yrittäjän lähisukulainen eli esimerkiksi lapsi tai lapsenlapsi. Sukupolvenvaihdoksen voi kuitenkin toteuttaa siirtämällä toiminnan eteenpäin myös ulkopuoliselle tai esimerkiksi yrityksen henkilöstölle, jos lähipiiristä ei löydy halukasta jatkajaa. Toiminnan jatkajaa koskien ei lähtökohtaisesti ole määräyksiä siitä, kuka on sopiva ja kuka ei, mutta jatkajan sukulaisuussuhteella on merkittävä rooli myyjän verotusta koskien. Siitä syystä on tärkeää pohtia, kenet valitsee yritykselle jatkajaksi. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 15; Ossa, 2018, s. 15.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu kannattaakin aloittaa ensin päättämällä toiminnan jatkaja, koska vasta silloin voidaan alkaa suunnittelemaan varsinaista toteutusta ja siitä johtuvia veroseuraamuksia. Sukupolvenvaihdos on itsessään suhteellisen yksinkertainen, mutta toteutustapoja on monia ja esimerkiksi verokohtelu riippuu hyvin pitkälti valitusta toteutustavasta. Toteutustavan valinnassa on hyvä ottaa huomioon sekä verotukseen liittyvät seikat, että myös jatkajan kannalta rahoitusmahdollisuudet. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 15; Ossa, 2018, s. 15.)

Kuten edellä mainittu, sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen on usein loppujen lopuksi yksinkertainen toimenpide. Lopullista sukupolvenvaihdoksen toteuttamista kuitenkin edeltää pitkä- ja monivaiheinen prosessi, johon liittyy paljon huomioitavia asioita. Sukupolvenvaihdosta koskien ei ole olemassa yhtä ja tiettyä lakia, jota tulisi noudattaa ja seurata, vaan riippuen toteutustavasta, sovellettavaksi tulee useat eri lait ja säädökset. Koska kyseessä on omistajanvaihdos, tulee sukupolvenvaihdoksessa huomioida esimerkiksi yrityskaupan lainalaisuudet sekä lisäksi omistajavaihdosta koskien siviili- ja vero-

oikeudellinen sääntely. Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa myös yrittäjän kuoleman jälkeen, jolloin sovelletaan perintökaaren säädöksiä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 21–22.)

Sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon muun muassa verolakien säädökset, vakiintuneet oikeuslähteet eli esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntö sekä oikeuskirjallisuudesta löytyvät kannanotot. Suunnitteluvaiheessa eri toteutustapoja onkin hyvä verrata keskenään, jotta pystytään valitsemaan kaikista parhain vaihtoehto. Usein myös ostajan ja myyjän näkökulmat eroavat toisistaan eli paras ja edullisin vaihtoehto myyjälle, ei välttämättä ole paras ja edullinen vaihtoehto ostajan näkökulmasta. Myös tästä syystä toteutustapoja tulee vertailla ja yrittää löytää molempia osapuolia miellyttävä toteutustapa, jotta sukupolvenvaihdos saadaan onnistuneesti toteutettua molempien osapuolten mielestä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 21–22.)

Lähdettäessä suunnittelemaan sukupolvenvaihdosta, on keskeisessä roolissa kaupan kohde. Toteutusta suunniteltaessa tulee aluksi ratkaista, onko kaupan kohteena yritys vai toteutetaanko sukupolvenvaihdos liiketoimintakauppana. Erona näissä on se, että liiketoimintakaupassa myydään, joko yhtiön koko liiketoiminta tai osa siitä ja kauppahinta maksetaan yhtiölle. Liiketoimintakaupassa ostajalle siirtyy yleensä liiketoimintaan liittyvät asiakas- ja sopimussuhteet, omaisuuserät sekä työntekijät. Jos taas kaupan kohteena on yritys, myydään osakkeita, jotka tuovat omistusoikeuden kyseiseen yhtiöön. Osakekaupassa kauppahinta maksetaan osakkeiden omistajalle eli luonnolliselle henkilölle. (BDO Oy, 2021; Immonen & Lindgren, 2017, s. 19; Ossa, 2018, s. 16, 71.)

Kaupan kohteen lisäksi tulee ratkaista, miten sukupolvenvaihdos toteutetaan. Päävaihtoehtoina toteutukselle on esimerkiksi kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa tai kokonaan vastikkeeton kauppa eli täyslahja. Edellä mainittuja vaihtoehtoja varten tulee myös selvittää kaupan kohteena olevan yrityksen arvo, jotta tiedetään, mikä sen käypä arvo on. Kaupan kohteesta, kaupan toteutuksesta ja yrityksen arvon määrittämisestä kerrotaan tarkemmin jäljempänä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 19; Ossa, 2018, s. 16, 71.)

Yrityksen sukupolvenvaihdoksen tekemisessä ei kannata kiirehtiä. Huolellinen suunnittelu ja prosessiin perehtyminen takaa sen, että sukupolvenvaihdos onnistuu mahdollisimman hyvin ilman ongelmia. Usein sukupolvenvaihdoksen suunnittelu aloitetaan jo vuosia ennen varsinaisen yritysvarallisuuden luovuttamista. Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun voi kulua aikaa jopa 3–5 vuotta. Joskus jopa kauemmin. Tänä aikana selvitetään mahdolliset esitoimet, veroseuraamukset sekä jälkitoimet. Onnistumisen varmistamiseksi sukupolvenvaihdos on hyvä toteuttaa vaiheittain, ilman turhaa kiirehtimistä. (BDO Oy, 2021; Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Perheyritysten liitto, 2012, s. 6.)

Sukupolvenvaihdokseen voidaan valmistautua esimerkiksi ottamalla jatkava yrittäjä mukaan toimintaan ennen kuin sukupolvenvaihdos toteutetaan. Tilanteessa, jossa jatkava yrittäjä työskentelee jo valmiiksi yrityksessä, voidaan vastuuta siirtää hänelle hiljalleen. Tällöin jatkajalla on mahdollisuus perehtyä yrityksen toimintaan, johtamiseen ja päätöksentekoon. (BDO Oy, 2021; Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Perheyritysten liitto, 2012, s. 9-10.)

Jatkajan ottaminen mukaan toimintaan auttaa jatkajaa valmistautumaan uuteen rooliin, mutta se voi auttaa myös luopuvaa yrittäjää valmistautumaan yritystoiminnastaan luopumiseen. Usein luopuvalla yrittäjällä on edessään omasta elämäntyöstä luopuminen, joka voi tuntua todella raskaalta ja haastavalta. Luopuvan yrittäjän on kuitenkin tärkeää kyetä luopumaan kontrollista ja antaa vastuu eteenpäin jatkavalle yrittäjälle. (BDO Oy, 2021; Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Perheyritysten liitto, 2012, s. 9-10.)

Etenkin perheen sisällä toteutetut sukupolvenvaihdokset tuovat mukanaan omat haasteensa. Perheyrityksissä yhdistyvät niin perhe, omistajuus kuin liiketoimintakin. Lisäksi perheen kanssa toimiessa, liittyy liiketoimintaan usein vahvasti myös tunteet. Tästä syystä perheyritysten sukupolvenvaihdoksissa joudutaan huomioimaan, että sekä yritys että perhe voi hyvin, eikä omistajavaihdos aiheuta riitoja perheen sisällä. (BDO Oy, 2020; Elo-Pärssinen, 2023; Elo-Pärssinen & Heinonen, 2019, s. 32-33; Perheyritysten liitto, 2012, s. 4-5.)

Usein sukupolvenvaihdosta ajatellaan juridisena toimenpiteenä, mutta tosiasias-
assa siihen liittyy paljon vaikeita kysymyksiä ja päätöksiä. Esimerkiksi per-
heyrytyksessä luopuva yrittäjä voi joutua pohtimaan, ovatko lapset valmiita jat-
kamaan yritystä ja ovatko he siihen oikeasti halukkaita vai olisiko parempi
myydä yritys perheen ulkopuolelle. Omia lapsia kannattaakin alkaa valmiste-
lemaan hyvissä ajoin mahdolliseen sukupolvenvaihdokseen. (BDO Oy, 2020;
Elo-Pärssinen, 2023; Elo-Pärssinen & Heinonen, 2019, s. 32-33; Perheyryty-
sten liitto, 2012, s. 4-5.)

Usein perheyrytyksiin liittyy myös tiettyjä arvoja, joiden halutaan säilyvän suku-
polvenvaihdoksesta huolimatta. Ongelmia voi perheen välillä syntyä myös sil-
loin, jos luopuva yrittäjä jää mukaan yrityksen toimintaan. Oman lapsen jatka-
essa toimintaa, voi olla hankalaa antaa tilaa ja pysytellä itse taka-alalla. Per-
heyrytysten sukupolvenvaihdoksissa onkin tärkeää, että luopuva yrittäjä luottaa
ja antaa tilaa jatkajalle sekä, että jatkava yrittäjä kunnioittaa ja ymmärtää ai-
kaisemman yrittäjän työn arvon. Tällaisia seikkoja ei usein ulkopuolisen osta-
jan kanssa joudu miettimään, mutta kun jatkajana on esimerkiksi oma lapsi,
tulee vastaan monia kysymyksiä, joita joudutaan pohtimaan. (BDO Oy, 2020;
Elo-Pärssinen, 2023; Perheyrytysten liitto, 2012, s. 8.)

3.2 Kaupan kohde

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdosta toteutettaessa tulee päättää aluksi kaupan
kohde eli mitä ollaan myymässä. Kaupan kohteena voi olla joko liiketoiminta
tai osakkeet. Jos myydään yhtiön liiketoiminta, on kyseessä liiketoiminta- eli
substanssikauppa. Substanssikaupassa myyjänä on yhtiö ja myyntivoitto mak-
setaan yhtiölle. Substanssikauppaan kuuluu yhtiön liiketoiminta ja yhtiön omis-
tama liikeomaisuus, kuten rakennukset sekä koneet ja kalusto. Usein liiketoi-
mintakaupassa siirtyvät myös erilaiset sopimussuhteet. (BDO Oy, 2021; Im-
monen & Lindgren, 2017, s. 43; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 3 §; Ossa,
2018, s. 80.)

Useimmiten sukupolvenvaihdos kuitenkin toteutetaan myymällä yhtiön osakkeita. Tällöin myyjänä on luonnollinen henkilö ja hän myy eteenpäin omistamansa osakkeet, joiden perusteella osakkeenomistaja saa yhtiöstä tiettyjä oikeuksia sekä velvollisuuksia. Esimerkki osakkeen tuomasta oikeudesta on äänivalta. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 43; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 3 §; Ossa, 2018, s. 80.)

Lähtökohtaisesti osake tuottaa yhden äänen yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa ja mitä enemmän osakkeenomistajalla on osakkeita, sitä enemmän hänellä on äänivaltaa. Omistamiensa osakkeiden perusteella osakkeenomistaja voi siis vaikuttaa yhtiön asioihin. Osakkeet myös oikeuttavat osakkeenomistajaa saamaan voittovaroja yhtiöstä. Voittovaroja jaetaan yhtiöstä yleensä osinkona. Tässä opinnäytetyössä käsitellään sukupolvenvaihdosta tilanteessa, jossa kaupan kohteena ovat osakkeet. Substanssikauppoja ja niihin liittyviä veroseuraamuksia ei siis ole käsitelty. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 43; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 3 §; Ossa, 2018, s. 80; Villa, 2023, s. 281.)

Osakeyhtiölain lähtökohtana on osakkeiden vapaa luovutettavuus eli perusajatuksena on, että osakkeita voidaan myydä eteenpäin kenelle tahansa rajoituksetta. Osakeyhtiölaki sisältää kuitenkin kaksi sallittua luovutettavuuden rajoitustapaa, suostumus- ja lunastuslausekkeet. Osakkeen luovutettavuutta voidaan rajoittaa ainoastaan näiden kahden säännöksen mukaisesti. Usein luovutettavuutta halutaan rajata etenkin pienemmissä osakeyhtiöissä, joissa osakkeenomistajia on vain muutamia. Tämä johtuu siitä, että osakkeenomistajien keskinäinen luottamus on korostetumpaa, kuin suurissa osakeyhtiöissä, joissa osakkeenomistajia on paljon. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 1 luku 5 §; Villa, 2023, s. 283-284.)

Kuten edellä todettu, osakkeet tuovat äänioikeuden yhtiökokouksiin. Jos pienessä osakeyhtiössä olisi vapaa osakkeiden luovutettavuus, voisi riskinä olla, että osakkeenomistajaksi tulee sellainen henkilö, joka ei omaa samaa ajatusmaailmaa siitä, miten asiat yhtiössä tulisi hoitaa. Tämä voi johtaa erilaisiin riitatilanteisiin tai pahimmillaan yritystoiminnan kannattavuuden heikkenemiseen. Luovutusrajoituksilla pyritään varmistamaan se, että yhtiön

osakkeenomistajat ovat riittävän päteviä yhtiön toiminnan harjoittamiseen ja, että osakkeenomistajien käsitykset toiminnan kehittämisestä vastaavat toisiinsa. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 1 luku 5 §.)

3.2.1 Lunastuslauseke

Jos osakeyhtiö haluaa rajoittaa osakkeiden luovuttamista, tulee siitä määrätä yhtiöjärjestyksessä. Lunastuslausekkeen osalta yhtiöjärjestykseen voidaan lisätä säännös, että osakkeenomistajalla, yhtiöllä tai muulla henkilöllä on oikeus lunastaa muulta omistajalta kuin yhtiöltä toiselle siirtyvä osake. Lunastuslausekkeessa tulee määrätä, kenellä on lunastusoikeus ja miten useiden lunastukseen oikeutettujen keskinäinen etuoikeus määräytyy. Lunastuslauseke tarkoittaa siis sitä, että osakkeenomistajalla on oikeus lunastaa toisen osakkeenomistajan osakkeet, jos tämä olisi luovuttamassa niitä yhtiön ulkopuoliselle. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 7 §; Villa, 2023, s. 284.)

Esimerkiksi;

Yritys AB Oy:ssä on kaksi osakkeenomistajaa, henkilöt A ja B. AB Oy:n yhtiöjärjestyksessä on määrätty lunastuslausekkeesta.

Osakkeenomistaja A on luovuttamassa omistamiaan osakkeita yhtiön ulkopuoliselle henkilölle C.

Osakkeenomistaja B ei halua C:tä mukaan yhtiön toimintaan, joten hänellä on lunastuslausekkeen myötä oikeus lunastaa A:n osakkeet itselleen.

Tällöin A luovuttaa omat osakkeensa eikä ole enää yhtiön osakas.

Henkilö C ei kuitenkaan tule osakkaaksi A:n tilalle, koska B käytti lunastuslauseketta ja lunasti A:n osakkeet itselleen.

Näin ollen AB Oy:ssä on jatkossa ainoastaan yksi osakkeenomistaja eli B.

Käyttämällä lunastuslauseketta voidaan estää se, ettei yhtiöön pääse osakkeenomistajaksi niin sanotusti ulkopuoliset. Esimerkiksi perheyriyksissä voidaan lunastuslausekkeen avulla varmistaa, ettei kukaan luovuta osakkeita perheen ulkopuolelle. Tällä estetään se, ettei osakeyhtiön omistus vaarannu siirtyä perheen ulkopuolelle. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 7 §; Villa, 2023, s. 285.)

Jollei yhtiöjärjestyksessä ole määritelty lunastuslausekkeesta tarkemmin, noudatetaan osakeyhtiölain säännöksiä. Osakeyhtiölain mukaan lunastusoikeus koskee kaikenlaisia saantoja, saman saannon kohteena olevat osakkeet on kaikki lunastettava, lunastushinta on osakkeen käypä hinta, jota vastikkeellisessa saannossa muun selvityksen puuttuessa pidetään sovittuna hintana. Lisäksi osakeyhtiölain mukaan hallituksen on ilmoitettava osakkeen siirtymisestä kirjallisesti kuukauden kuluessa sille, jolla on oikeus lunastaa osake. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 7 §.)

Sen osakkeenomistajan, joka osakkeen/osakkeet haluaa lunastaa, tulee esittää yhtiölle lunastusvaatimus kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hallitus on saanut tiedon osakkeen siirtymisestä. Jos yhtiö on lunastajana, on sen ilmoitettava lunastuksesta osakkeen saajalle. Lunastushinta tulee maksaa kuukauden kuluessa siitä, kun lunastusvaatimuksen esittämiseen liittyvä kahden kuukauden määräaika on päättynyt tai jos lunastushintaa ei ole määrätty, tulee kuukauden kuluessa vahvistaa lunastushinta. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 7 §.)

3.2.2 Suostumuslauseke

Suostumuslauseke sen sijaan tarkoittaa, että yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakkeen hankkimiseen luovutustoimin vaaditaan yhtiön

suostumus. Suostumuksen antamisesta päättää hallitus, ellei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty toisin. Tämä tarkoittaa sitä, että luovutettaessa osakkeita uudelle osakkeenomistajalle, tulee hallituksen suostua tähän. Kuten lunastuslausekkeenkin kohdalla, noudatetaan suostumuslausekkeessa osakeyhtiölain määräyksiä, jos osakkeenomistajat eivät ole määränneet suostumuslausekkeen sisällöstä tarkemmin yhtiöjärjestyksessä. Suostumuslauseketta voidaan käyttää ainoastaan luovutustilanteissa eli esimerkiksi osakkeiden kaupassa, vaihdossa tai osakkeiden antamisessa lahjana. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 8 §; Villa, 2023, s. 288.)

Suostumuslauseketta ei kuitenkaan voida käyttää, jos osakkeet siirtyvät uudelle omistajalle perinnön tai osituksen perusteella. Suostumuslauseke ei siis koske perhe- ja jäämistöoikeudellisia saantoja. Jos yhtiöjärjestyksessä ei määritellä suostumuslausekkeen sisällöstä tarkemmin, on hallituksella lähtökohtaisesti hyvin laaja harkintavalta, eikä sen tarvitse esimerkiksi perustella päätöstään, jos suostumusta luovutukselle ei anneta. Hallituksen tulee ilmoittaa suostumusta koskeva ratkaisu kirjallisesti kahden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta yhtiölle. Jos ratkaisua ei ole tässä ajassa ilmoitettu, katsotaan hallituksen suostuneen luovutukseen. (Airaksinen ym., 2021, luku 3; Osakeyhtiölaki 624/2006 3 luku 8 §.)

Osakekaupassa myyntivoitto maksetaan siis luonnolliselle henkilölle, eikä yhtiölle. On hyvä huomioida, että substanssikaupan ja osakkeiden myymisen välillä on paljon eroja ja esimerkiksi verotus toteutuu näiden kahden tavan välillä eri tavalla. Suurin syy eroihin syntyy siitä, että toisessa tavassa myyjänä on yhtiö ja toisessa tavassa luonnollinen henkilö. Osakekauppoja koskien on hyvä aina tarkastaa, voiko osakkeita luovuttaa eteenpäin vapaasti vai onko yhtiöllä lunastus- tai suostumuslauseke yhtiöjärjestyksessä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 43; Ossa, 2018, s. 80.)

Mahdollisten osakkeiden luovutettavuutta rajoittavien lausekkeiden olemassaolo on syytä varmistaa, koska se voi mahdollisesti vaikuttaa sukupolvenvaihdon toteutumiseen ja pahimmassa tapauksessa estää suunnitellun sukupolvenvaihdon. Useimmiten pienissä muutaman osakkeenomistajan

perheyrytyksissä näistä ei aiheudu ongelmia, koska usein tällaisissa tilanteissa sukupolvenvaihdos on kaikkien tiedossa ja tavoitteena sekä kaikki hyväksyvät sen. Sen sijaan suuremmissa yhtiöissä, jossa omistajuus on hajautetumpaa, voi esimerkiksi lunastuslauseke hankaloittaa osakkeiden siirtämistä eteenpäin omille lapsille. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 43; Ossa, 2018, s. 80.)

3.3 Kaupan osapuolet

Kuten yleensäkin myyntitilanteissa, on myös sukupolvenvaihdoksissa kaupan osapuolina myyjä ja ostaja. Riippuen kaupan kohteesta, on myyjänä joko luonnollinen henkilö eli yrittäjä tai oikeushenkilö eli yhtiö. Kuten edellä todettu, tässä opinnäytetyössä käsitellään tilanteita, joissa myyjänä on luonnollinen henkilö. Puhuttaessa sukupolvenvaihdoksista, on ostajan roolissa useimmiten myyjän sukulainen. Yleensä on kyse perheyrytyksestä, jossa toiminta siirretään vanhemmilta eteenpäin omille lapsille tai lapselle. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 15.)

Arkikielessä sukupolvenvaihdokset käsitetään helposti koskemaan vain suvun sisällä tapahtuvia yrityksen omistajarakenteen muutoksia. Kuitenkin on hyvä muistaa, että sukupolvenvaihdos voi yhtä hyvin tapahtua myös suvun ulkopuolisen kanssa. Ratkaisevana tekijänä esimerkiksi verotuksen kannalta on kuitenkin kaupan osapuolten sukulaisuussuhde, jonka takia useimmiten sukupolvenvaihdokset tapahtuvat suvun sisällä. Tästä syystä myös tässä opinnäytetyössä on keskitytty perheyrytyksessä tapahtuviin omistajavaihdoksiin. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 15.)

Sukupolvenvaihdoksessa ostajia voi siis olla yksi tai useampi. Esimerkiksi tilanne, jossa perheen isä myy kokonaan omistamansa osakeyhtiön osakkeet eteenpäin lapsilleen;

Perheeseen kuuluu kaksi lasta. Perheen isä haluaa myydä osakkeet eteenpäin lapsilleen. Tällöin osakkeet voidaan myydä lapsille esimerkiksi puoliksi.

Jos isä omistaa osakkeita yhteensä 100, hän voi myydä kummallekin lapselle 50 osaketta. Tällöin lapset saavat yhtä suuren osan yrityksen osakkeista itselleen.

Osakkeita ei kuitenkaan tarvitse myydä lapsille samaa määrää. Toiselle lapselle voidaan luovuttaa enemmän osakkeita kuin toiselle. Esimerkiksi;

Isä haluaa antaa suuremman äänivallan yritykseen perheen vanhemmalle lapselle, koska hän ei koe, että nuorempi lapsi on valmis suureen vastuuseen.

Isä myy vanhemmalle lapselle 60 osaketta ja nuoremmalle lapselle 40 osaketta.

Näin ollen vanhempi lapsi saa enemmän osakkeita ja niiden mukana suuremman äänivallan päättää yhtiön asioista. Vanhempi lapsi on siis niin sanottu enemmistöosakas eli hän omistaa enemmistön yhtiön osakkeista.

Sukupolvenvaihdoksessa myyjän ei tarvitse luovuttaa kaikkia omistamiaan osakkeita. Joissakin tilanteissa voi olla hyvä, että myyjä jää edelleen mukaan yhtiön toimintaan. Luopuvalla yrittäjällä on paljon historiatietoa yrityksen toimintaan liittyen, joten joskus voi olla oikea ratkaisu, että luopuva yrittäjä pitää osan osakkeista itsellään ja jatkaa yrityksessä mukana, vaikka ei enää olekaan johtavassa asemassa. (Perheyrittysten liitto, 2012, s. 5.)

Esimerkin perheen isä voi siis luovuttaa vain osan omistamistaan osakkeista ja pitää itsellään osan. Esimerkiksi;

Isä luovuttaa vanhemmalle lapselle 60 osaketta ja nuoremmalle lapselle 30 osaketta. Loput 10 osaketta isä pitää itsellään.

Näin ollen yrityksessä on jatkossa kolme osakkeenomistajaa. Perheen isä voi toteuttaa sukupolvenvaihdoksen, mutta jäädä silti mukaan yrityksen toimintaan vähemmistöosakkaana.

Sukupolvenvaihdoksessa voidaan siis myös halutessa kasvattaa yrityksen omistajarakennetta. Vaikka usein sukupolvenvaihdokset toteutetaan myymällä osakkeet yhdelle ostajalle, voi ostajia olla kuitenkin useampia. Tähän liittyy kuitenkin huomioon otettavia asioita, joista on kerrottu tässä työssä jäljempänä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 15.)

Sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa on hyvä huomioida, että myyjää ja ostajaa koskevat eri säännökset. Myyjän osalta tärkein säännös on tuloverolain pykälä 48, josta kerrotaan tarkemmin luvussa 5 Myyjän verovapaus. Ostajan kannalta sääntely määräytyy useimmiten perintö- ja lahjaverolain mukaan. Myyjällä on mahdollisuus toteuttaa kauppa verovapaana, tiettyjen ehtojen toteutuessa ja ostajalla on mahdollisuus saada hyödynnettäväksi lahjaveron huojennus. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Nämä säännökset ja niiden soveltamisedellytykset poikkeavat toisistaan, joten säännöksiä tulee tarkastella kummankin osapuolen kohdalla itsenäisesti. Sukupolvenvaihdos voi siis esimerkiksi olla myyjälle verovapaa, vaikka ostaja ei saisikaan verohuojennusta lahjaveroon. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

3.4 Osakeyhtiön arvonmääritys

Sukupolvenvaihdoksissa yhtenä vaiheena on yrityksen arvonmääritys. Tämä on tärkeä osa kauppahintaa suunniteltaessa. On hyvä huomioida, että arvonmääritys ja kauppahinta eivät vaikuta myyjän verotukseen. Sen sijaan ostajan verotuksen kannalta niillä on suuri merkitys. Seuraavissa luvuissa on käyty lyhyesti läpi, miten arvonmääritys tapahtuu sekä kerrottu kauppahintaan liittyvistä seikoista. Aiheita ei kuitenkaan ole käsitelty syvällisesti ja

yksityiskohtaisesti, koska opinnäytetyön tarkoituksena on keskittyä nimenomaisesti myyjän verotukseen. Kyseiset aiheet on kuitenkin käyty tässä läpi lyhyesti, koska ne ovat yksi osa sukupolvenvaihdoksen kokonaisuutta.

Pääsääntönä on, että myydessä omaisuutta, se tulee arvostaa käypään arvoon. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa eli hintaa, jolla se todennäköisesti luovutettaisiin jollekin ulkopuoliselle ostajalle. Osakeyhtiössä myynnin kohteena on useimmiten osake tai osakkeet eli käypä arvo tulee määritellä osakkeelle. (Ossa, 2018, s. 59–60; Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

3.4.1 Vertailuluovutus

Kun kyseessä on julkisesti noteeraamaton yhtiö, määritellään osakkeiden käypä arvo ensisijaisesti osakkeilla tapahtuvien vertailuluovutusten perusteella. Vertailuluovutus tarkoittaa, että tarkastellaan aikaisempia kyseisen yhtiön osakkeiden luovutusta ja niiden luovutushintoja. Jotta aiempaa osakkeiden luovutusta voidaan pitää tällaisena vertailuluovutuksena, tulee sen olla markkinaehtoinen ja sen pitää olla tapahtunut tarpeeksi lähellä sukupolvenvaihdoksen osakkeiden arvon määrittämistä. (Ossa, 2018, s. 59–60; Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Markkinaehtoisella luovutuksella tarkoitetaan sitä, että osakkeiden luovutus on tapahtunut toisistaan riippumattomien osapuolten välillä markkinaolosuhteissa. Ajallisesti vertailuluovutus voi olla tapahtunut jopa vuosi aikaisemmin. Ratkaisevaa on se, onko yhtiön toiminnassa tapahtunut sellaista muutosta luovutusten välissä, mikä voisi vaikuttaa osakkeiden luovutushintaan. (Ossa, 2018, s. 59–60; Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Vertailuluovutuksia ei kuitenkaan aina ole. Varsinkaan pienemmissä osakeyhtiöissä, jossa omistajia ei ole paljoa, ei välttämättä ole lähivuosina tapahtunut yhtäkään osakkeiden luovutusta, jota voitaisiin käyttää arvon määrittämisessä

vertailuluovutuksena. Tällöin osakkeiden arvo tulee määrittää jollain muulla tavalla. Useimmiten pienissä osakeyhtiöissä käypä arvo perustuu hyvin pitkälti vahvistettuihin tilinpäätöksiin. (Ossa, 2018, s. 60–61; Walden, 2013.)

Arvon määrittämiseen ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa, jonka mukaan osakkeet voitaisiin arvostaa, vaan arvon määrittämisen keinot tulee päättää aina tapauskohtaisesti. Arvon määrittämisessä tulee ottaa huomioon eri tekijät, jotka voivat mahdollisesti vaikuttaa yrityksen arvoon, kuten yrityksen toimiala, toiminnan laajuus, rahoitusrakenne, yhtiön omaisuus, osakaspiiri ja osakkeiden jakautuminen sekä yleinen taloudellinen tilanne. (Ossa, 2018, s. 60–61; Walden, 2013.)

3.4.2 Substanssiarvo

Verohallinnon ohjeessa on esitetty ne periaatteet, joiden perusteella tulisi määrittää noteeraamattoman yhtiön arvo. Lähtökohtana on edellä mainittu käypä arvo. Ohjeen mukaan yritysvarallisuuden arvostamiseen voidaan käyttää esimerkiksi yrityksen substanssiarvoa. Substanssiarvo lasketaan yrityksen varallisuuden perusteella eli substanssiarvo saadaan vähentämällä varoista velat. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Tilanteessa, jossa osakeyhtiöllä on enemmän velkaa, kuin varoja, on substanssiarvo nolla. Se määrä veloista, joka ylittää varat, pienentää käypää arvoa. Substanssiarvon laskemiseen käytetään yleensä yrityksen viimeisintä tilinpäätöstä. Eli viimeksi päättyneen tilikauden taseesta lasketaan varojen ja velkojen erotus. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Silloin, kun yhtiön tilikausi on päättymässä kahden kuukauden kuluessa, voidaan substanssiarvo laskea pian päättyvän tilikauden taseesta. Lisäksi, jos tilikaudelta on laadittu välitilinpäätös, voidaan sitä käyttää arvon perustana, jos se on vahvistettu yhtiökokouksessa. Substanssiarvoa määriteltäessä tulee

muistaa huomioida, että jos tilinpäätöshetken ja substanssiarvon laskemisen hetken välissä on tapahtunut muutoksia, joilla on olennainen vaikutus esimerkiksi yrityksen omaisuuteen, tulee tasetta oikaista vastaamaan nykyhetkeä, ennen substanssiarvon laskemista. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

3.4.3 Tuottoarvo

Toinen Verohallinnon ohjeessa mainittu ja verotuksessa hyväksytty arvonnämittäystapa on yrityksen tuottoarvo. Tuottoarvo perustuu lähtökohtaisesti yrityksen historiatietoihin. Arvioitaessa tuottoarvoa, käytetään apuna yleensä kolmea viimeisintä tilinpäätöstä ja niiden tuloslaskelmia. Kuten substanssiarvon määrittämisessä, myös tuottoarvoa laskiessa voidaan huomioida kyseessä oleva tilikausi, jos se on päättymässä lyhyen ajan sisään tai, jos tilikaudelta on olemassa yhtiökokouksen vahvistama välitilinpäätös. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Tuottoarvon perusteena olevia tuloslaskelmia tulee oikaista niin, että niiltä poistetaan satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot. Satunnaiset erät ovat erä, joita ei ole joka tilikausi eli ne eivät ole jatkuvia. Esimerkiksi käyttöomaisuuden, kuten kiinteistön, luovutusvoitto. Tilinpäätössiirrot ovat sen sijaan tilinpäätöstä varten tehtyjä kirjauksia, kuten esimerkiksi vapaaehtoisten varausten muutokset. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Tuottoarvoa laskiessa tuloksesta voidaan tehdä myös muita oikaisuja, kuten esimerkiksi yrittäjän palkkakustannusten oikaisu. Tämä tulee tehdä esimerkiksi silloin, kun yrittäjä työskentelee yrityksessä, mutta hän ei saa käypää palkkaa eli ei joko maksa itselleen ollenkaan palkkaa tai maksaa itselleen vähemmän, mitä ulkopuoliselle maksettaisiin. Tällöin tehdään palkkaoikaisu eli tuloksesta vähennetään se määrä, mikä olisi maksettu ulkopuoliselle työntekijälle, joka omaa saman ammattitaidoin, kuin yrittäjä. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Lisäksi tuloslaskelmaa tulee oikaista esimerkiksi silloin, kun tilikausi ei ole 12 kuukauden pituinen. Tällöin tulos tulee muuttua 12 kuukauden mukaiseksi, koska 12 kuukautta on yleinen ja niin sanottu normaali tilikauden pituus. Kun tuloslaskelmiin on tehty tarvittavat oikaisut, voidaan laskea tuottoarvo. Tuloslaskelmista lasketaan tulosten keskiarvo, joka tulee pääomittaa 15 prosentin korkokannalla. Tämä on verotuskäytännössä vakiintunut, mutta perustellusta syystä voidaan käyttää alhaisempaa eli matala riskisempää tai korkeampaa eli hyvin korkean riskin korkoa. (Verohallinnon ohje. Yritysvaarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Tuottoarvon laskentakaava on $T/i = \text{tuottoarvo}$. T on keskimääräinen vuositulo ja i on pääomitus korkokanta eli edellä mainittu 15 prosenttia. Tuottoarvo osakeyhtiössä lasketaan esimerkiksi näin;

Yhtiön tulos on 1. vuonna 40 000 euroa. Eli tulos 50 000 euroa, josta on vähennetty yhteisövero eli 20 %.

Tulos 2. vuonna on 33 600 euroa. Eli tulos 42 000 euroa, josta vähennetty yhteisövero 20 %.

Tulos 3. vuonna on 50 000 euroa. Eli tulos 62 500 euroa, josta vähennetty yhteisövero 20 %.

Keskiarvo tuloksille on siis $= (40\,000 + 33\,600 + 50\,000) / 3 = 41\,200$.

Vuositulosten keskiarvo jaetaan pääomistuskorkokannalla eli 15 %:lla.

Tuottoarvo on siis $41\,200 / 0,15 = 274.666,667$

Jos tuottoarvo olisi negatiivinen luku, olisi yrityksen tuottoarvo tällöin nolla. (Verohallinnon ohje. Yritysvaarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Kun on saatu selville yrityksen substanssiarvo sekä tuottoarvo, määritellään yrityksen käypä arvo Verohallinnon ohjeen mukaan yleensä seuraavasti;

”jos tuottoarvo on suurempi, kuin substanssiarvo, käypä arvo on tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvon määrä”

”jos substanssiarvo on suurempi (tai yhtä suuri) kuin tuottoarvo, käypä arvo on yhtiön substanssiarvon määrä”

Eli esimerkiksi;

Yrityksen tuottoarvo on 120 000 euroa ja substanssiarvo on 10 000 euroa.

Koska tuottoarvo on suurempi, lasketaan yrityksen käypä arvo tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvona eli käypä arvo on $(120\,000 + 10\,000) / 2 = 65\,000$ euroa.

(Verohallinnon ohje. Yritysvaarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

Yrityksen käyvän arvon selvittämisen jälkeen voidaan selvittää osakkeen käypä arvo. Osakkeen käypä arvo saadaan, kun jaetaan yrityksen käypä arvo osakkeiden lukumäärällä. Osakkeiden lukumäärällä tarkoitetaan yhtiön ulkona olevia osakkeita eli yhtiön hallussa olevia omia osakkeita ei huomioida käypää arvo laskettaessa. Osakkeen käypä arvo saadaan siis laskettua esimerkiksi näin;

Yhtiön käypä arvo on 65 000 euroa. Yhtiön ulkona olevien osakkeiden määrä on 100.

Osakkeen käypä arvo on siis $65\ 000 / 100 = 650$ euroa

(Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.)

3.4.4 Arvostamismenetelmien yhteenveto

Edellä mainitut arvostamismenetelmät ovat Verohallinnon määrittelemät ja siten Verohallinnon hyväksymät tavat yrityksen arvostamiseen. Yrityksen arvostamisessa tulee muistaa aina tapauskohtaisuus. Lisäksi on hyvä huomioida, että Verohallinnon määrittelemät arvostamismenetelmät keskittyvät hyvin pitkälti yrityksen historiatietoihin, eikä esimerkiksi tulevaisuuden näkökulmia ole huomioitu yrityksen arvoa miettiessä. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Ostajan on syytä sukupolvenvaihdostilanteessa aina hakea Verohallinnolta sitova ennakkoratkaisu, kun on kyseessä yrityksen arvonmäärittely. Näin ollen voidaan välttyä ikäviltä seurauksilta verotuksen suhteen. Ennakkoratkaisusta ja sen hakemisesta on kerrottu tarkemmin luvussa 6 Ennakkoratkaisu. (Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa; Walden, 2013.)

Kuten edellä todettu, aihetta ei ole käsitelty tässä työssä syvemmin, koska yrityksen arvonmääritys vaikuttaa ostajan verotuksen toteutumiseen, eikä sillä ole myyjän verotuksen kannalta merkitystä. Arvonmääritys on kuitenkin olennainen osa prosessia, joten se on siitä syystä lyhyesti otettu tähän työhön mukaan. Etenkin, jos ajatellaan perheen sisällä toteutettavia sukupolvenvaihdoksia, tulee molempiin osapuoliin liittyvät seikat pakosti huomioitavaksi, koska usein myyjää kiinnostaa myös ostajan verokohtelu.

Lisätietoa arvonmäärityksestä löytyy kyseessä olevasta Verohallinnon ohjeesta sekä kirjallisuudesta. Kirjallisuudessa on myös esitetty vaihtoehtoisia

arvostamismenetelmiä Verohallinnon menetelmille, joihin voi halutessaan perehtyä tarkemmin. Lisätietoa yrityksen arvonmäärittämisestä löytyy esimerkiksi Harri Seppäsen kirjasta Yrityksen arvonmäärittäminen. (Seppänen, 2017.)

3.5 Kauppahinta

Osakeyhtiön arvonmäärittäminen liittyy siis olennaisesti sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Osakkeiden käypä arvo tulee olla tiedossa, jotta voidaan määrittää, millä tavoin sukupolvenvaihdos toteutetaan. Sukupolvenvaihdoksessa osakkeiden siirto jatkajalle voidaan toteuttaa kauppana, vaihtona, lahjanluonteisena kauppana tai kokonaan lahjana. Osakekaupasta on kyse silloin, kun myyjä eli osakkeiden luovuttaja myy omistamansa osakeyhtiön osakkeet käypään hintaan yritystoiminnan jatkajalle. Jos taas osakkeiden maksu suoritetaan rahan sijaan jollain muulla omaisuudella, on kyse vaihdosta. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Osakkeiden myynnistä voi syntyä myyjälle luovutusvoittoa, joka on tuloverotuksen mukaisesti verotettavaa pääomatuloa. Tuloverolaissa on kuitenkin säädetty pykälästä, jonka ehtojen toteutuessa luovutusvoitto käsitellään verovapaana. Myyjän verovapaudesta kerrotaan tarkemmin luvussa 5. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Osakekaupan tai -vaihdon sijaan osakkeiden luovuttaja voi lahjoittaa osakkeet vastikkeetta yritystoiminnan jatkajalle. Luovutus on vastikkeeton silloin, kun osakkeiden saaja ei suorita niistä mitään vastiketta eli esimerkiksi rahaa. Kun kyseessä on vastikkeeton luovutus, ei siitä synny myöskään luovutusvoittoa tai -tappiota osakkeiden luovuttajalle. Tällöin luopuva yrittäjä ei siis joudu maksamaan esimerkiksi luovutusvoittoveroa, koska kyseessä on lahja. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Lahjanluonteisesta kaupasta sen sijaan on kyse silloin, kun kauppa toteutetaan alihintaisena eli käypää arvoa alemmalla hinnalla. Tällöin kauppahinta on

enintään $\frac{3}{4}$ eli 75 %:a käyvästä arvosta. Kyseinen 75 %:a käyvästä arvosta on pääsääntö, kun puhutaan lahjanluonteisesta kaupasta. Kuitenkin sukupolvenvaihdostilanteen ollessa kyseessä, riittää kun kauppahinta on enintään 50 %:a käyvästä arvosta. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55 §; Verohallinto. Milloin sukupolvenvaihdoksessa voi saada huojennuksen lahjaveroon?; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Jos sukupolvenvaihdos toteutetaan lahjana tai lahjanluonteisena kauppana, tulee ostajan maksaa siitä lahjaveroa. Useimmiten perheyriyksissä sukupolvenvaihdos toteutetaan lahjanluonteisena kauppana, koska luopuva yrittäjä ei halua lapsiltaan täyttää hintaa. Usein lahjanluonteisille kaupoille perheyriyksessä on syynä myös ostajan näkökulma eli mistä ostaja saa varoja kaupan maksamiseen ja kuinka paljon. Ostajalla on tiettyjen edellytysten täytyessä oikeus vaatia huojennusta lahjaveroon, jolloin lahjavero voidaan jättää osittain tai kokonaan maksuunpanematta. Tärkeää on muistaa, että ostajan tulee itse vaatia tätä ennen kuin lahjavero määrätään maksuun. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55 §; Verohallinto. Milloin sukupolvenvaihdoksessa voi saada huojennuksen lahjaveroon?; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Osakeyhtiön käypä arvo on siis tärkeää selvittää, jotta voidaan suunnitella mihin hintaan osakkeiden myynti toteutetaan. Oikean kauppahinnan selvittäminen on olennaista esimerkiksi verotuksen suhteen, koska normaalin kaupan ja lahjanluonteisen kaupan välillä on eroja. Aihetta ei ole tässä työssä kuitenkaan käsitelty sen syvemmin, koska työ keskittyy aiheeseen myyjän näkökulmasta, eikä myyjän kannalta ole merkitystä myydäänkö osakkeet eteenpäin lahjanluonteisella kaupalla vai käyvän arvon mukaisella kaupalla.

Kuitenkin, koska useimmiten kaupan osapuolina ovat perheenjäsenet ja tavoitteena on löytää molempia miellyttävä vaihtoehto, on myös ostajaa koskeva sääntely hyvä tiedostaa ja usein se on olennaisena osana sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa sekä toteutettaessa. Lahjanluonteisista kaupoista ostajan kannalta löytyy tietoa esimerkiksi perintö- ja lahjaverolaista. (Perintö- ja

lahjaverolaki 378/1940; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN ESITOIMET

Jokainen yritys on erilainen ja usein yrityksen rakenne on luotu luopuvan yrittäjän näkökulmasta. Uuden yrittäjän näkökulmat ja toimintamallit voivat erota tästä luopuvan yrittäjän näkökulmasta. Etenkin tilanteessa, jossa yritystoimintaa siirtyy vanhemmalta lapselle, voivat näkökulmat olla hyvin erilaisia johtuen sukupolvien välillä olevista eroista. Jatkava yrittäjä voi esimerkiksi kokea monet asiat vanhanaikaisiksi ja haluaa muokata toimintatapoja enemmän nykyaikaisiksi. (BDO Oy, 2020; Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista on tärkeää, että luopuva ja jatkava yrittäjä keskustelevat keskenään tavoitteistaan sekä odotuksistaan. Tämä selkeyttää prosessia ja auttaa matkan varrella, kun osapuolet tietävät, mikä on tavoitteena ja mihin suuntaan ollaan menossa. Hyvänä apuna on myös, jos keskusteluissa on mukana ulkopuolinen asiantuntija, joka pystyy puolueettomana huomioimaan kaikkien näkökulmat. (BDO Oy, 2020; Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Perheyrittäjien liitto, 2012, s. 26; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Kun jatkavan yrittäjän tavoitteet ja odotukset on tiedossa, voidaan yrityksen rakenteeseen tehdä tarvittaessa erilaisia muokkaavia järjestelyjä, jotta toimintaa saadaan mukautettua uuden yrittäjän näkökulmaan sopivaksi. Toimintaa jatkava voi myös muokata yritystä sukupolvenvaihdoksen jälkeen. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

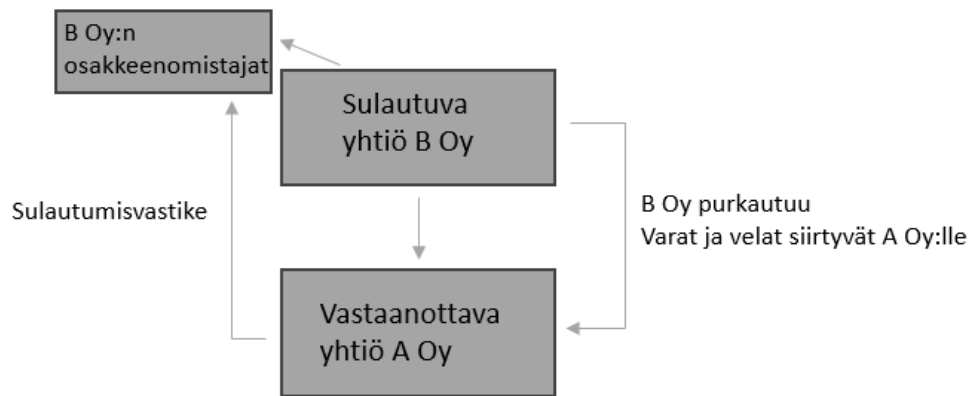

Erilaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi yhtiön varallisuuserien muutos, yhtiöjärjestyksen tai yhtiön rakenteen muuttaminen, osakassopimusten laatiminen tai esimerkiksi vähemmistöosakkaiden osuuksien ostaminen. Muutosten toteuttamisessa täytyy kuitenkin olla tarkkana, että yritys säilyy muutoksista huolimatta elinkelpoisena ja toiminta pysyy kannattavana. Sukupolvenvaihdos voi joskus olla yritykselle riski, jos aletaan tekemään liian suuria muutoksia kerralla tai liian nopealla aikataululla. Muutoksissa tulee pyrkiä huomioimaan myös mahdolliset työntekijät, asiakkaat sekä yhteistyökumppanit. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 17; Perheyriyten liitto, 2012, s. 7; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

4.1.1 Sulautuminen

Kuten edellä todettu, ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista voidaan muokata yhtiön rakennetta. Yksi osakeyhtiön yhtiörakenteen muuttamistapa on sulautuminen. Sulautuminen tarkoittaa sitä, että sulautuvan osakeyhtiön varat ja velat siirtyvät toiseen osakeyhtiöön eli vastaanottavaan yhtiöön ja sulautuva yhtiö lakkaa olemasta. (Airaksinen ym., 2021, luku 16; Osakeyhtiölaki 624/2006 16 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa; Villa, 2023, s. 437.)

Sulautumisessa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita ja heistä tulee siten vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajia. Sulautumisvastike voi olla myös esimerkiksi rahaa tai muuta omaisuutta. Sulautumisen tarkoituksena voi olla esimerkiksi kahden tai useamman yhtiön yhdistäminen yhdeksi taloudelliseksi kokonaisuudeksi. (Airaksinen ym., 2021, luku 16; Osakeyhtiölaki 624/2006 16 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa; Villa, 2023, s. 437.)

Kuvio 2. Osakeyhtiön sulautuminen.

Sulautuminen voi tulla kyseeseen sukupolvenvaihdokseen valmistautuessa silloin, jos luopuvalla yrittäjällä on omistuksessaan useampi yhtiö. Tällöin esimerkiksi hallinnollisen taakan pienentämiseksi nämä yhtiöt voidaan sulauttaa keskenään ja tällöin jäljelle jää yksi osakeyhtiö, jonka osakkeet sitten sukupolvenvaihdoksessa siirretään eteenpäin jatkavalle yrittäjälle. (Airaksinen ym., 2021, luku 16; Osakeyhtiölaki 624/2006 16 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

4.1.2 Jakautuminen

Jossain tilanteissa yritystoiminta, jota ollaan siirtämässä sukupolvenvaihdoksella eteenpäin, voi olla osa suurempaa osakeyhtiötä, jossa on monenlaisia varoja. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun osakeyhtiössä on useita eri liiketoimintakokonaisuuksia. Tällöin ennen sukupolvenvaihdosta voidaan toteuttaa jakautuminen. Jakautumisella tarkoitetaan sitä, että se liiketoimintakokonaisuus, joka kuuluu jatkettavaan yritystoimintaan, eriytetään osakeyhtiön muista varoista. Jakautumisella voidaan siis jakaa kaupan kohteena oleva yritys pienempiin osiin. (Osakeyhtiölaki 624/2006 17 luku 1 §; Ossa, 2017; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa; Villa, 2023, s. 461.)

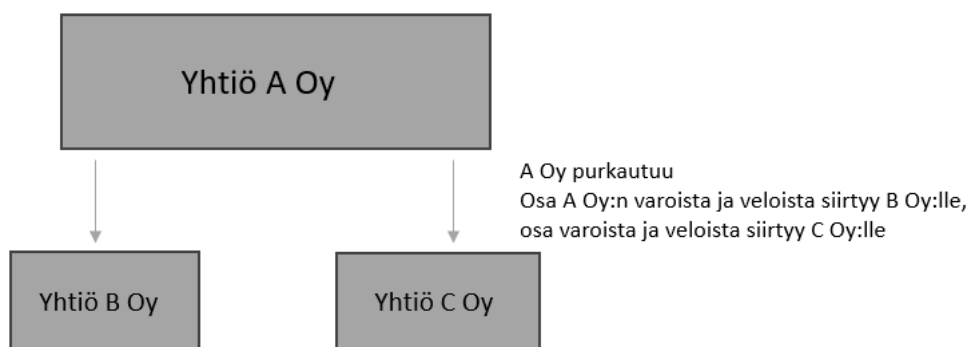
Esimerkiksi;

Osakeyhtiö Kakku ja Kahvila Oy:n liiketoiminta koostuu leipomo- ja kahvilatoiminnasta. Ennen sukupolvenvaihdosta liiketoiminnat halutaan siirtää omiksi yhtiöiksi, jotta hallinnollinen taakka pienee.

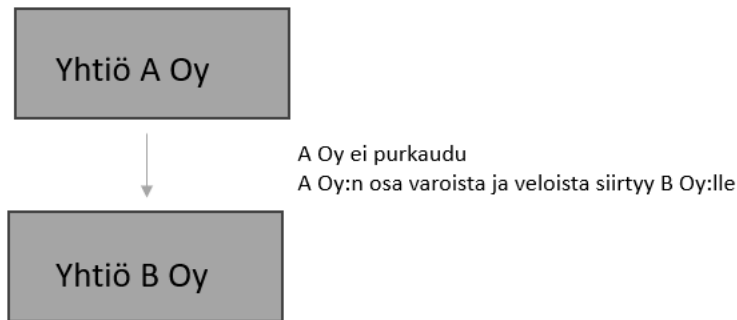
Kakku ja Kahvila Oy voi toteuttaa jakautumisen, jolloin siitä tulee kaksi erillistä yhtiötä; toinen, jonka liiketoimintana on leipomo, ja toinen, jonka liiketoimintana on kahvila.

Jakautumalla yhdestä suuresta kokonaisuudesta saadaan kaksi pienempää kokonaisuutta, joilla molemmilla on vain yksi liiketoiminta.

Jakautuminen voidaan toteuttaa kokonaan, jolloin yhtiön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Tällöin jakautuva yhtiö lakkaa olemasta. Jos jakautuminen toteutetaan osittain, siirtyy osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Osittaisjakautumisessa jakautuva yhtiö ei siis lakkaa olemasta, toisin kuin kokonaisjakautumisessa. (Osakeyhtiölaki 624/2006 17 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa; Villa, 2023, s. 461.)

Kuvio 3. Osakeyhtiön kokonaisjakautuminen.

Kuvio 4. Osakeyhtiön osittaisjakautuminen.

Jakautuminen ja sulautuminen ovat siis kummatkin mahdollisia esitoimia sukupolvenvaihdokselle. Sulautumisessa erilliset yhtiöt yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi, kun taas jakautumisessa yksi kokonaisuus jakautuu useammaksi yhtiöksi. Useimmiten nämä toimet tulevat kyseeseen isommissa osakeyhtiöissä, joissa yritystoiminta on laajempaa. Tällöin yhtiön rakennetta voi olla tarpeen muuttaa, jotta esimerkiksi hallinto on helpompaa tai, että saadaan suuruudeltaan laaja yritystoimintakokonaisuus jaettua pienemmiksi yhtiöiksi. (Airaksinen ym., 2021, luku 17; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Molemmat keinot ovat hyväksytyjä sukupolvenvaihdoksen esitoimia ja niille katsotaan olevan liiketaloudellinen peruste, koska kyseessä on sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen helpottaminen. Pienissä perheyrietyksissä joudutaan harvemmin muokkaamaan yrityksen rakennetta ennen sukupolvenvaihdosta, mutta rakenteen muuttamisen keinot on hyvä tiedostaa. (Airaksinen ym., 2021, luku 17; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

4.1.3 Varojen jako

Sukupolvenvaihdoksen esitoimena voidaan myös järjestellä yrityksen tasetta. Yksi tapa on ylimääräisten rahavarojen siirtäminen luopuvalle yrittäjälle. Perusteena tälle on usein se, että yhtiöön on kertynyt voittovaroja, joita ei tarvita jatkettavassa yhtiössä ja varat halutaan jakaa, jotta sukupolvenvaihdoksen kohteeksi saadaan varsinainen yritysomaisuus. Voidaan myös ajatella, että voittovarot ikään kuin kuuluvat aikaisemmalle osakkeenomistajalle, koska ne

on saatu hänen omistusaikanaan. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 346-347; Lakari, 2017; Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Jakamalla yhtiöstä varoja, saadaan myös kauppahintaa alennettua, koska yhtiön arvoa saadaan laskettua. Tämä taas helpottaa ostajaa kaupan rahoitusta miettiessä. Varojen jakoa luopuvalle yrittäjälle voidaan toteuttaa osingon jakona, varojen jakamisena vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentamisella tai osakeyhtiön omien osakkeiden hankkimisella tai lunastamisella. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 346-347; Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Edellä mainitut keinot ovat osakeyhtiölain sallimia varojen jako tapoja. Varojen jako kannattaa kuitenkin jättää toteuttamatta esitoimena, jos myyjä pyrkii kokonaan verovapaaseen sukupolvenvaihdokseen. Varojen jako osakeyhtiöstä on veronalaista. (Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Sukupolvenvaihdoksen esitoimena luopuvalle yrittäjälle voidaan myös myydä yrityksen omaisuutta. Esimerkiksi, jos osakeyhtiö omistaa sellaista omaisuutta, jota ei jatkossa tarvita yritystoiminnassa ja se halutaan siirtää myyjän omistukseen. Tällaista omaisuutta voi olla esimerkiksi yhtiön taseessa oleva kiinteistö. (Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

5 MYYJÄN VEROVAPAAUS

5.1 Luovutusvoiton ja -tappion määritelmä

Tuloverolain mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto lasketaan siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden poistamaton hankintameno ja voiton hankkimisesta aiheutuneet menot. Luovutusvoitto tarkoittaa siis käytännössä sitä, että myyjä myy omaisuuttaan suuremmalla hinnalla, mitä siitä itse on maksanut. Jos taas omaisuus myydään pienemällä hinnalla, mitä siitä on itse maksanut, on kyseessä tällöin luovutustappio. Laskentakaava luovutusvoitolle ja -tappiolle on siis;

$$\text{Luovutushinta} - (\text{hankintameno} + \text{voiton hankkimisesta aiheutuneet menot}) = \text{luovutusvoitto/-tappio}$$

Kun kyseessä on luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, voidaan luovutushinnan laskemiseen käyttää myös hankintameno-olettamaa. Hankintameno-olettaman mukaan hankintahinnasta vähennetään aina vähintään 20 prosenttia luovutushinnasta, kun omaisuus on omistettu alle 10 vuotta. Jos omaisuus on omistettu vähintään 10 vuoden ajan, vähennetään luovutushinnasta 40 prosentin hankintameno-olettama. (Ossa, 2020, s. 176-177; Tuloverolaki 1535/1992 2 luku 46 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Hankintameno-olettamaa käytetään silloin, kun todellinen hankintameno on pienempi, kuin hankintameno-olettama. Tämä tarkoittaa siis sitä, että luovutusvoitto lasketaan aina sen mukaan, kumpi laskentatavoista on verovelvolliselle eli myyjälle edullisempi eli kumman tavan mukaan laskettuna verotettavan luovutusvoiton määrä on pienempi. Mitä pienempi luovutusvoiton määrä on, sitä vähemmän luovuttajalle tulee maksettavaksi luovutusvoittoveroa. (Ossa, 2020, s. 176-177; Tuloverolaki 1535/1992 2 luku 46 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Hankintameno-olettamaa käytetään myös aina silloin, kun alkuperäinen hankintameno ei ole tiedossa. Luonnolliset henkilöt eivät ole kirjanpitovelvollisia niin kuin yhtiöt, jolloin alkuperäisen hankintamenon selvittäminen voi olla haastavaa. Etenkin silloin, jos alkuperäisestä hankinnasta on aikaa useita vuosia. (Ossa, 2020, s. 176-177; Tuloverolaki 1535/1992 2 luku 46 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Normaalisti osakkeiden hankintamenoksi katsotaan siis osakkeenomistajan osakkeista maksama hankintahinta. Luovutusvoittoa laskettaessa tähän osakkeiden hankintahintaan lisätään mahdolliset myynnistä aiheutuneet kulut. Myynnistä aiheutuvia kuluja voivat esimerkiksi olla myynti-ilmoitusten kulut tai mahdolliset välityspalkkiot. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 47 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Jos osakkeenomistaja on saanut osakkeet vastikkeetta eli esimerkiksi perintönä tai lahjana, on hankintameno tällöin perintö- ja lahjaverolain mukaan määritelty arvo eli se arvo, mikä osakkeilla on ollut niiden perinnöksi tai lahjaksi antamishetkellä. Huomioitavaa tässä on se, että jos osakkeet luovuttaisi eteenpäin ennen kuin saannosta on kulunut yksi vuosi, käytetään hankintamena lahjan- tai perinnönantajan hankintamenoa, eikä siis lahjan- tai perinnönsaajan perintö- ja lahjaverotus arvoa. (Ossa, 2020, s. 212; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 47 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Luovutusvoiton laskeminen käytännössä tapahtuu siis vähentämällä luovutus hinnasta hankintamenot. Yksinkertaistaen luovutusvoiton laskemisen voi esittää esimerkiksi näin;

Henkilö A myy omistamansa osakkeet 50 000 eurolla eteenpäin. A on itse maksanut näistä osakkeista aikoinaan 30 000 euroa eli tämä on A:n hankintameno.

A:n luovutusvoitto todellisten hankintamenojen mukaan laskettuna on siis 50 000 euroa – 30 000 euroa = 20 000 euroa.

Luovutusvoitosta, eli 20 000 eurosta, A maksaa luovutusvoittoveroa.

Koska esimerkissä on kyseessä luonnollinen henkilö, voi A käyttää luovutusvoiton laskemiseen myös hankintameno-olettamaa. Jos A on omistanut osakkeet alle 10 vuotta, voi hän käyttää hankintameno-olettamana 20 prosenttia. Hankintameno-olettama lasketaan luovutushinnasta eli tällöin A:n hankintameno-olettama lasketaan seuraavanlaisesti;

A myi osakkeet 50 000 eurolla. Hankintameno-olettama lasketaan luovutushinnasta eli tästä 50 000 eurosta. Alle 10 vuoden omistuksen perusteella hankintameno-olettama on 20 prosenttia.

A:n hankintameno-olettama on siis $20\% \times 50\,000$ euroa = 10 000 euroa.

Luovutusvoitto tässä tapauksessa saadaan vähentämällä luovutushinnasta hankintameno-olettama eli 50 000 euroa – 10 000 euroa = 40 000 euroa.

Alle 10 vuoden omistuksen mukaan hankintameno-olettamalla laskettuna A:n luovutusvoitto olisi 40 000 euroa. Tästä A:n tulee maksaa luovutusvoittovero.

Jos taas A olisi omistanut osakkeet yli 10 vuotta, voisi hän laskea hankintameno-olettaman 40 prosentin mukaan, jolloin luovutusvoiton laskeminen menisi näin;

A myi osakkeet 50 000 eurolla. Hankintameno-olettama lasketaan luovutushinnasta eli tästä 50 000 eurosta. Yli 10 vuoden omistuksen perusteella hankintameno-olettama on 40 prosenttia.

A:n hankintameno-olettama on siis $40\% \times 50\,000$ euroa = 20 000 euroa.

Luovutusvoitto saadaan vähentämällä luovutushinnasta hankintameno-olettama eli $50\,000$ euroa – $20\,000$ euroa = $30\,000$ euroa.

Yli 10 vuoden omistuksen mukaan hankintameno-olettamalla laskettuna A:n luovutusvoitto olisi $30\,000$ euroa. Tästä A:n tulee maksaa luovutusvoittovero.

(Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Edellä olevasta esimerkistä huomataan siis, että todellisten hankintamenojen mukaan A:n verotettava luovutusvoitto on 20 000 euroa. Hankintameno-olettaman mukaan luovutusvoitoksi saatiin alle 10 vuoden omistuksella 40 000 euroa ja yli 10 vuoden omistuksella 30 000 euroa. Esimerkin avulla nähdään siis, että A:n on verotuksen kannalta järkevintä käyttää todellisia hankintamenoja, koska niiden mukaan laskettuna luovutusvoiton määrä on pienin. Tästä seuraa myös se, että käyttämällä todellisia hankintamenoja, maksaa A vähemmän luovutusvoittoveroa, kuin jos hän käyttäisi hankintameno-olettamaa, jolloin luovutusvoiton määrä olisi suurempi. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Esimerkissä hankintameno-olettama on laskettu sekä alle 10 vuoden että yli 10 vuoden omistuksella, jotta luovutusvoiton laskemistapaa on saatu selkeytettyä. Huomioitavaa on, että laskettaessa oikeaa luovutusvoiton määrää, voidaan näistä huomioida vain toinen riippuen siitä, kuinka kauan myytävä omaisuus on tosiasiallisesti omistettu. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

5.1.1 Verovapaat luovutusvoitot

Tuloverolain pääperiaate on, että kaikki rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot ovat saajalleen veronalaisia, ellei niitä ole erikseen säädetty verovapaiksi. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että henkilön tulee maksaa veroa kaikesta saamastaan tulosta, ellei kyseinen tulo kuulu verovapauden piiriin. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 1 luku 29 §.) Kun kyse on sukupolvenvaihdoksesta ja myynnin kohteena ovat yhtiön osakkeet, on kyseessä omaisuuden luovutus. Omaisuuden luovutuksesta saatu luovutusvoitto verotetaan pääomatulona, ellei muuta ole säädetty. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 45 §.)

Pääsäännön mukaan osakkeiden myynti verotetaan siis pääomatulona. Pääomatuloveroprosentti on 2023 vuonna 30 % 30 000 euroon asti. Jos pääomatuloja on yli 30 000 euroa, menee ylittävästä osasta pääomatuloveroa 34 %.

Esimerkiksi;

Henkilöllä A on vuoden aikana pääomatuloja yhteensä 35 000 euroa. Koska pääomatulojen veroprosentti on 30 %:a 30 000 euroon asti, menee A:n tuloista siis veroa 30 000 eurosta 30 %:a.

30 000 euron ylittävä osa verotetaan korkeammalla veroprosentilla eli 34 %:lla. Tällöin siis A:n 30 000 euron ylittävä osa eli 4 999 euroa, verotetaan 34 %:n mukaan.

(Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 45 §; Verohallinto. Pääomatulon veroprosentti.)

Pääsääntönä on siis, että kaikesta tulosta tulee maksaa veroa. Tuloverolain pykälässä 48 on kuitenkin määritelty erikseen verovapaat luovutusvoitot eli tilanteet, jolloin omaisuuden myynnistä ei tarvitse maksaa veroa. Yksi näistä tuloverolain 48 pykälässä mainituista verovapaista luovutusvoitoista on äärimmäisen tärkeä sukupolvenvaihdosten toteuttamisen kannalta. Kyseisen

pykälän mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ei ole veronalaista tuloa, jos verovelvollinen luovuttaa sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään 10 % omistusosuuteen mainitussa yhtiössä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 130; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Lisäksi saajana tulee olla joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa verovelvollisen lapsi tai tämän rintaperillinen, sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli. Verovelvollisen tai sellaisen henkilön, jolta hän on saanut omaisuuden vastikkeettomasti, on lisäksi pitänyt omistaa omaisuus yhteensä yli 10 vuotta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että sukupolvenvaihdos voi olla täysin verovapaa luopuvalle yrittäjälle, jos ehdot liittyen omistusosuuteen, -aikaan sekä luovutuksensaajaan täyttyvät. Kaikkien ehtojen tulee täyttyä eli ei riitä, että vain yksi tai kaksi ehdoista täyttyy. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 130; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Edellä mainitusta tuloverolain pykälästä voidaan puhua sukupolvenvaihdosten verotuksen huojennuksena. Kyseinen pykälä on hyvin poikkeava, kun ajatellaan tuloverolakia ja sen lähtökohtaa tulojen veronalaisuudesta. Sukupolvenvaihdosten verotuksen huojennusta voidaan pitää tietyllä tapaa yhteiskunnan tavoitteiden mukaisena, koska se helpottaa yritystoiminnan siirtämistä eteenpäin omassa suvussa ilman, että myyjän tarvitsee pelätä mahdollisesti suuren luovutusvoittoveron maksamista. Tällöin esimerkiksi yrittäjän eläkkeelle jääminen ja yrityksen myyminen eteenpäin on helpompaa. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 129; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Arvoltaan suurien yritysten eteenpäin myyminen voisi olla haastavampaa, eikä sukupolvenvaihdoksia välttämättä toteutettaisi niin paljoa, jos niitä koskisivat normaalit säännökset luovutusvoiton verollisuuden osalta. Tällöin sukupolvenvaihdos voisi kaatua esimerkiksi siihen, että luopuvalla yrittäjällä ei olisi varaa maksaa suurta luovutusvoittoveroa, eikä hän siksi haluaisi myydä yritystä eteenpäin. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 129; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

5.1.2 Luovutustappio verotuksessa

Joskus sukupolvenvaihdos voi aiheuttaa myyjälle luovutustappiota. Näin käy silloin, kun osakkeiden myyntihinta on pienempi kuin niiden hankintahinta. Eli osakkeiden myyjä on itse maksanut niistä suuremman summan, millä luovuttaa ne sukupolvenvaihdoksessa eteenpäin. Luonnollisesti, jos osakkeiden myynti tapahtuu tappiolla, ei myyjälle synny tällöin verotettavaa luovutusvoittoa. Tällaisessa tilanteessa luopuvalle yrittäjälle vahvistetaan luovutustappio, eikä tuloverolain 48 pykälää siis sovelleta. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus – verovapaat luovutusvoitot; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Sukupolvenvaihdoksessa syntyvä luovutustappio on myyjälleen vähennyskelpoinen. Ensisijaisesti luovutustappio vähennetään omaisuuden myynnistä syntyneistä luovutusvoitoista, mutta vuodesta 2016 alkaen, luovutustappiot voidaan vähentää myös kokonaan tai osittain pääomatuloista. Eli myyjä voi vähentää syntyneen luovutustappion tulevana vuosina mahdollisista luovutusvoitoistaan tai pääomatuloistaan, esimerkiksi vuokratuloista. Huomioitavaa on, että ennen 2016 syntyneet luovutustappiot ovat olleet vähennyskelpoisia ainoastaan luovutusvoitoista. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus – verovapaat luovutusvoitot; Silander, 2018; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Omaisuuden luovutusvoitot ja –tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Luovutustappion vähennyskelpoisuuteen ei vaikuta se, olisiko myyjän luovutusvoitto ollut veronalainen tai olisiko siihen voinut soveltaa tuloverolain 48 pykälän verovapautta. Huomioitavaa on, että jos osakkeet on luovutettu alihintaisena ja myyjälle syntyy siitä syystä luovutustappiota, ei se ole vähennyskelpoista. Tällöin on kyse keinotekoisesta luovutustappiosta, jota ei ole oikeutta vähentää tulevien vuosien mahdollisista luovutusvoitoista. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus – verovapaat

luovutusvoitot; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Sukupolvenvaihdoksesta johtuva luovutustappio on siis lähtökohtaisesti aina vähennyskelpoinen. Poikkeuksena tilanteet, jossa kauppahinta on tarkoituksenmukaisesti säädetty liian alhaiseksi. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus – verovapaat luovutusvoitot; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

5.2 Luovutettavat osakkeet

5.2.1 Osakkeiden määrä

Jotta osakkeiden luovutus voisi olla luopuvalle yrittäjälle verovapaa, tulee luovutettavien osakkeiden oikeuttaa vähintään 10 prosentin omistusosuuteen yhtiössä. Verovapauden saavuttaminen ei siis edellytä, että luopuvan yrittäjän tulisi luopua kaikista omistamistaan osakkeista. Esimerkiksi jos luopuva yrittäjä omistaa kyseessä olevan osakeyhtiön kaikki osakkeet, hän voi luovuttaa niistä vain osan eteenpäin ja pitää itsellään osan ja jäädä esimerkiksi vähemmistö-osakkaaksi yhtiöön. Tämä voi olla hyvä vaihtoehto esimerkiksi silloin, kun luopuva yrittäjä ei ole täysin valmis luopumaan kokonaan yrityksestä, vaan haluaa jäädä osittain toimintaan mukaan. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 130; Nykänen & Rabinä, 2013, s. 528; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Tärkeää on huomioida, että luovutetaan sen verran osakkeita, että 10 prosentin omistusosuus täyttyy. Luovutettavien osakkeiden määrään ei ole muita tarkentavia säännöksiä. Huomioitavaa on kuitenkin se, että jos osakkeita luovutetaan samanaikaisesti useammalle henkilölle, tulee 10 prosentin omistusosuus täyttyä jokaisen luovutuksen kohdalla. Jos esimerkiksi toiselle lapselle luovutetaan 15 prosenttia ja toiselle viisi prosenttia, ei jälkimmäinen täytä tuloverolain edellytyksiä omistusosuuteen liittyen. Jokaista luovutusta tulee siis käsitellä itsenäisenä ja tarkastella jokaisen luovutuksen kohdalla, täytyvätkö

tuloverolain edellytykset. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 132; Nykänen & Rabinä, 2013, s. 528; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on vuoden 2016 ratkaisussaan käsitellyt omistuosuuden luovutukseen liittyvää tapausta.

Osakeyhtiö B:n osakas A myi kolmelle lapselleen yhteisomistukseen 20 prosenttia omistamistaan osakkeista.

Osakkeet myytiin siis kolmelle lapselle yhteiseksi eli 20 prosentin tuottama omistusoikeus sekä osakkeiden äänivalta jakautui kolmeen osaan.

Näin ollen kukin lapsista sai noin 6,66 prosentin omistusoikeuden B Oy:stä.

Koska tuloverolain 48 pykälä edellyttää vähintään 10 prosentin omistuosuuden siirtymistä saajalle yksin tai yhdessä tämän puolison kanssa, ei tätä kyseistä osakkeiden myyntiä voitu pitää verovapaana sukupolvenvaihdoksena. Koska 20 prosentin omistuosuus jakautui kolmeen yksittäiseen osuuteen, ei kukaan A:n lapsista saanut yli 10 prosentin omistusoikeutta kyseiseen yhtiöön eli verovapauden edellytys ei täytynyt A:n luovuttamien osakkeiden osalta kenenkään osakkeiden saajan kohdalla. Näin ollen kyseessä ei siis voinut olla tuloverolain tarkoittama verovapaa sukupolvenvaihdos. (HAO 4.11.2016/0568/1; Immonen & Lindgren, 2017, s. 132; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

5.2.2 Omistusaika

Osakkeiden luovuttamisessa tulee huomioida 10 prosentin omistuosuuden lisäksi omistusaikaan liittyvien säännösten täytyminen. Verovapaus edellyttää, että luopuva yrittäjä on omistanut luovutettavat osakkeet yli 10 vuoden ajan. Jos luopuva yrittäjä on itse saanut osakkeet vastikkeettomasti eli esimerkiksi

perintönä tai lahjana, lasketaan hänen omistusaikaansa mukaan myös sen henkilön omistusaika, jolta vastikkeeton saanto on saatu. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 134; Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Esimerkiksi;

Henkilö A on omistanut osakkeet kuusi vuotta. A luovuttaa kyseiset osakkeet lahjana henkilö B:lle.

Viiden vuoden kuluttua B suunnittelee osakkeiden eteenpäin luovuttamista.

Koska B on saanut osakkeet vastikkeetta eli lahjana, huomioidaan B:n omistusaikaan myös A:n omistusaika. Näin ollen B:n omistusajaksi tulee A:n kuusi vuotta + B:n viisi vuotta eli yhteensä 11 vuotta.

Näin ollen B:n luovuttaessa osakkeet omistusajan vaatimus täyttyy, koska omistusaika on yli 10 vuotta.

Kyseisten henkilöiden ei tarvitse olla sukua keskenään, vaan edellytyksenä omistusajan laskemiseen on ainoastaan se, että saanto on ollut vastikkeeton. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Omistusajan laskemisen näkökulmasta ei siis ole väliä onko luopuva yrittäjä saanut osakkeet lahjana sukulaiselta tai joltain suvun ulkopuoliselta. Jos taas luopuva yrittäjä on hankkinut osakkeet ostamalla ne tai hän on esimerkiksi itse perustanut kyseessä olevan yhtiön, tulee hänen osaltaan 10 vuoden aika täyttyä. Vastikkeetta saatujen osakkeiden luovutuksessa huomioidaan siis myös osakkeiden antajan omistusaika luopuvan yrittäjän omistusajan lisäksi, mutta vastikkeellisesti hankittujen osakkeiden luovutuksessa omistusaika lasketaan kaupantekohetkestä alkaen eli siihen lasketaan pelkästään luopuvan yrittäjän oma omistusaika, ei sen henkilön omistusta, jolta osakkeet on alun perin

ostettu. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Osakkeiden omistusaika lasketaan yleensä kauppakirjan allekirjoituksesta kauppakirjan allekirjoitukseen. Jos kyseessä on osakeyhtiön perustamisen yhteydessä merkityt osakkeet, lasketaan omistusaika yhtiön perustamissopimuksen allekirjoituksesta. Eli ennen kuin toteuttaa osakkeiden myynnin sukupolvenvaihdoksessa, tulee tarkastaa, milloin luopuva yrittäjä on osakkeet itse ostanut/merkinnyt tai milloin hän, jolta luopuva yrittäjä on osakkeet saanut lahjaksi, on ne ostanut/merkinnyt. Kauppakirjan tai yhtiön perustamissopimuksen päivämäärän tarkastaminen on ehdottoman tärkeää etenkin silloin, kun sukupolvenvaihdos toteutetaan heti, kun 10 vuotta on tullut täyteen. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 135; Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Ossa, 2020, s. 246.)

Jos päivämäärästä on epäselvyyttä tai se muistetaan väärin, on riskinä se, ettei 10 vuotta ole vielä täyttynyt, jolloin luopuva yrittäjä ei voi myydä osakkeitaan verovapaasti. Tämä olisi hyvin ikävä yllätys sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen jälkeen, joten valmistelut ja päivämäärien tarkastus tulee tehdä huolella, varmistuakseen siitä, että verovapauden edellytykset todella täyttyvät, eikä luopuvan yrittäjän tarvitse maksaa luovutusvoittoveroa. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532.)

Huomioitavaa on myös se, että osakkeiden luovutus voi olla verovapaa ainoastaan, kun luovutuksen kohteena on nimenomaisesti osakkeet. Jos luovutetaan pelkästään osakkeisiin liittyviä oikeuksia, ei luovutusta voida pitää tuloverolain mukaisena verovapaana luovutuksena.

Esimerkiksi;

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 2011:509 on ollut kyse tilanteesta, jossa henkilö A luovutti omistamansa osakkeet pojalleen henkilö B:lle.

A kuitenkin pidätti luovutuksen yhteydessä osakkeiden osinko-oikeuden itsellään. Eli vaikka B omisti osakkeet, oli A:lla edelleen oikeus yhtiön voitonjakoon eli osinkoon.

Kun henkilö A sitten myöhemmin luovutti kyseisten osakkeiden osinko-oikeuden henkilö B:lle, ei sitä voitu pitää tuloverolain mukaisena verovapaana sukupolvenvaihdoksena, koska luovutuksen kohteena oli tällöin pelkästään osakkeisiin liittyvä oikeus eikä itse osakkeet.

Sekä osakkeet, että niihin liittyvä oikeus, olisi pitänyt luovuttaa samalla kertaa, jos oltaisiin haluttu välttyä veroseuraamuksilta.

(Immonen & Lindgren, 2017, s. 130; KHO 1.3.2011/509; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

5.3 Sukulaisuussuhde

Tuloverolain mukaan luovutusvoitto voi siis olla myyjälle verovapaa silloin, kun myynti tapahtuu hänen lapselleen, lapsenlapselleen, sisarelle tai veljelle tai sisar- tai velipuolelle. Edellä mainitut voivat olla ostajana joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa. Puolisolla tarkoitetaan tuloverolain mukaan aviopuolisoa tai puolisoita, jotka ovat aiemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Avopuolisoa ei siis pidetä kyseisen lain tarkoittamana puolisona. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 137; Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Tuloverolaki 1535/1992 I osa 2 luku 7 §, III osa 2 luku 48 §.)

Tärkeää on myös huomioida, että lähisukulaisen puoliso yksin ei voi olla luovutuksensaaja, jos halutaan toteuttaa kauppa verovapaasti. Puoliso voi olla siis ostajana myyjän lähisukulaisen kanssa, jolloin kauppa on verovapaa, esimerkiksi luopujan lapsi ja tämän puoliso yhdessä, mutta yksin puoliso ei täytä tuloverolain säännöstä sukulaisuussuhteeseen liittyen, koska ostajana tulee

olla myyjän lähisukulainen. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Tuloverolaki 1535/1992 I osa 2 luku 7 §, III osa 2 luku 48 §.)

Edellä mainitulla ”yhdessä puolisonsa kanssa” -sanonnalla tarkoitetaan sitä, että osakkeet tulee luovuttaa molemmille puolisoille samassa yhteydessä ja samoin ehdoin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaupan toteutus tulee tapahtua samalla tavalla kummankin kohdalla. Eli esimerkiksi jos isä antaa lahjana tyttärelleen puolet omistamistaan osakkeista ja myy loput puolet tyttären puolisolle, ei kyseessä ole silloin samoin ehdoin tapahtuva luovutus, koska toinen saisi osakkeet lahjana ja toinen kauppana. Tällöin puolison kohdalla kyse olisi veronalaisesta osakkeiden luovutuksesta eikä verovapaasta sukupolvenvaihdoksesta. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 137; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Verovapauteen ei kuitenkaan vaikuta luovutettavien osakkeiden määrä puolisoitten välillä. Puolisoille ei siis tarvitse luovuttaa yhtä suurta osaa osakkeista. Esimerkiksi omalle lapselle voidaan luovuttaa suurempi osa, kuin tämän puolisolle. Verovapauden edellytyksenä kuitenkin on se, että puolisoitten tulee maksaa kauppahintaa saamiensa osakkeiden suhteessa ja osakkeiden luovutuksessa tulee olla yhtäläiset ehdot. (Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Aiemmin mainitun Hämeenlinnan hallinto-oikeuden ratkaisun mukaisesti siis lähtökohtana on, että jokaista osakkeiden luovutusta tulisi kohdella itsenäisenä tapahtumana ja, jos osakkeita luovutetaan useammalle eri henkilölle samaan aikaan, tulisi jokaiselle luovuttaa vähintään 10 prosenttia, jotta luovutus voitaisiin katsoa verovapaaksi. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden ratkaisussa oli kyse osakkeiden luovutuksesta yhteisesti kolmelle eri lapselle, jolloin omistuosuuteen liittyvä vaatimus ei täyttnyt. (HAO 4.11.2016/0568/1; Immonen & Lindgren, 2017, s. 132; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Poikkeuksena tähän ovat tilanteet, jossa osakkeiden saajana on lähisukulainen yhdessä puolisonsa kanssa. Tällöin normaalista sääntelystä poiketen,

lähisukulainen ja tämän puoliso ajatellaan niin sanotusti yhtenä luovutuksensaajana, jolloin heille luovutettavia osakkeita käsitellään kokonaisuutena, eikä itsenäisesti kummankin osapuolen kohdalla. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 132, 137; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Käytännössä tämä tarkoittaa siis sitä, että jos osakkeenomistaja esimerkiksi luovuttaa kokonaan omistamastaan yhtiöstä osakkeita yhteensä 14 prosenttia, tyttärelleen seitsemän prosenttia sekä tyttären puolisolle toiset seitsemän prosenttia, on kyseinen luovutus tuloverolain mukaisesti verovapaa. Normaalisti kyseinen luovutus ei täyttäisi verovapaudelle asetettuja vaatimuksia, koska kumpikin luovutuksensaaja saa esimerkin tilanteessa osakkeista alle 10 prosenttia, mutta yhdessä puolison kanssa saadut luovutukset ovat poikkeuksia pääsääntöön. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Luovutuksissa, jotka tapahtuvat lähisukulaiselle yhdessä tämän puolison kanssa, katsotaan omistusoikeus osakkeiden yhteismäärästä eli se määrä, jonka luovuttajan lähisukulainen saa yhdessä puolisonsa kanssa tulee ylittää lain vaatima 10 prosenttia. Tämä on tärkeä muistaa. Jos siis luovutetaan samaan aikaan osakkeita useammalle lähisukulaiselle, tulee kaikkien osalta täyttyä 10 prosentin omistusosuus, jotta kaikkia luovutuksia voitaisiin käsitellä verovapaana. Poikkeuksena tilanne, jossa luovutuksensaajana on lähisukulainen yhdessä puolison kanssa. Tällöin riittää, että heidän saamansa osakkeiden yhteismäärä ylittää 10 prosenttia. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 132, 137; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Verovapauden ulkopuolelle on suljettu sukupolvenvaihdokset, jossa osakkeet luovutettaisiin esimerkiksi luopujan sisaren tai veljen lapselle tai luopujan vanhemmalle. Sukupolvenvaihdos on siis verovapaa, jos osakkeet luovutetaan omalle sisarelle, mutta tämän lapselle niitä ei voida verovapaasti luovuttaa. Omat vanhemmat eivät myöskään täytä ostajan sukulaisuussuhteen vaatimuksia. Jos osakkeet luovutettaisiin sisaren tai veljen lapselle tai omalle

vanhemmalle, tulisi luovutusvoitosta maksaa luovutusvoittovero. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Huomioitavaa on myös, että luovutuksensaajana tulee olla luonnollinen henkilö. Sukupolvenvaihdosta ei siis voi toteuttaa verovapaasti myymällä osakkeet lähisukulaisen omistamalle yhtiölle. Jos siis luopuva yrittäjä myisi osakkeet esimerkiksi lapsensa omistamalle yhtiölle, ei se täytä verovapauden vaatimuksia. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa on ollut kyse tilanteesta, jossa vanhemmat luovuttivat omistamansa maatilan poikansa omistuksessa olevalle osakeyhtiölle. Vanhemmat ovat yhdessä omistaneet tilan ja heidän poikansa oli jatkanut maatalouden harjoittamista luovutuksen jälkeen. Kuitenkin, koska maatilan luovutus tapahtui pojan omistamalle osakeyhtiölle, eikä pojalle itselleen, ei kyseistä tilannetta voitu pitää tuloverolain mukaisena sukupolvenvaihdoksena ja vanhemmat joutuivat maksamaan luovutuksesta saadusta voitostaan luovutusvoittoveroa. (KHO 17.10.2014/3167; Penttilä, 2014; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Jotta kyseinen tilanne olisi ollut verovapaa, olisi luovutus pitänyt tapahtua pojalle. Tuloverolaissa on tarkkaan säännelty ne lähisukulaiset, jolle luovutettuna sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa verovapaasti. Lähisukulaisen omistama yhtiö ei ole tuloverolain tarkoittama lähisukulainen. Tuloverotuksessa tilanne on arvioitu kauppakirjan mukaan ja, kun kauppakirjassa ostajaksi on merkitty osakeyhtiö, eikä poika, ei ehdot täyty. (KHO 17.10.2014/3167; Penttilä, 2014; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

5.4 Ehtojen täytyminen

Sukupolvenvaihdoksessa myyjää kohden on siis kolme eri vaatimusta, jos hän haluaa saada kaupan toteutettua verovapaasti. Huomioitavaa on se, että

nämä kaikki edellä mainitut ehdot tulee täyttyä. Eli myyjälle verovapaassa sukupolvenvaihdoksessa osakkeita tulee luovuttaa riittävästi, osakkeet tulee olla omistettu tarpeeksi kauan ja ostajan tulee olla myyjän lähisukulainen. Jos joku näistä ehdoista jää täyttymättä, on osakkeiden myynti luopuvalle yrittäjälle tällöin veronalaista ja hän joutuu maksamaan luovutusvoittoveron normaalien säännösten mukaisesti. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Esimerkiksi siis, jos myyjä luovuttaa yli 10 prosenttia omistamistaan osakkeistaan omalle lapselle, mutta hän on omistanut osakkeet alle 10 vuotta, ei kauppa voida toteuttaa verovapaasti. Vastaavasti myös, jos myyjän luovuttamien osakkeiden määrän sekä omistusajan edellytykset täyttyvät, mutta ostajana ei ole tuloverolaissa määritelty lähisukulainen, ei kauppa voi olla verovapaa. Verohallinto soveltaa tuloverolain säännöstä verovapaudesta viran puolesta, jos kaikki kolme ehtoa täyttyvät eli myyjän ei tarvitse itse erikseen vaatia luovutusvoiton verovapautta. (Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Sukupolvenvaihdosta toteutettaessa on tärkeää kiinnittää huomiota myös tuloverolain edellytykseen siitä, että sen, jolle osakkeet sukupolvenvaihdoksessa luovutetaan, tulee jatkaa yritystoimintaa vähintään viiden vuoden ajan, jos kyseiseen sukupolvenvaihdokseen on sovellettu myyjän verovapautta. Käytännössä tällä tarkoitetaan siis sitä, että jos sukupolvenvaihdos on toteutettu tuloverolain mukaan verovapaasti, vaikuttaa se ostajan verotukseen, jos hän luovuttaa pääosan kyseisistä osakkeista eteenpäin alle viiden vuoden kuluessa. Tällä säännöksellä pyritään estämään se, ettei verovapauden säännöksiä käytetä veronkierron keinona tilanteissa, jossa osakkeet on lopulta tarkoituksena siirtää suvun ulkopuolelle. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 139; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa; Viitala ym., 2000, kohta 32. sukupolvenvaihdos – jatkoluovutus.)

Pääosalla tarkoitetaan yli puolta kyseessä olevien osakkeiden määrästä. Viiden vuoden määräaika taas lasketaan alkavaksi sukupolvenvaihdoksesta

tehtävän kauppakirjan tekemisestä. Kyseinen säännös ei vaikuta suoranaisesti myyjään tai tämän luovutusvoiton verotukseen, mutta on tärkeä kohta sukupolvenvaihdoksen onnistumisen kannalta, kun mietitään kokonaisuutta. Yritystoiminnan jatkamiselle on ostajaan liittyen omat kriteerinsä, mutta niitä ei ole tässä työssä käsitelty, koska eivät ole olennaisia myyjän kannalta. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 140; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Jos siis ostaja myy saamansa osakkeet tai pääosan niistä, alle viiden vuoden kuluessa, hän joutuu huomioimaan myyjän saaman verovapauden laskiessaan omaa luovutusvoittoansa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että myydessä osakkeet eteenpäin alle viiden vuoden kuluessa sukupolvenvaihdoksesta, myyjän verohuojennus menetetään. Huojennuksen menettämällä ei ole merkitystä alkuperäisen huojennuksensaajan eli myyjällä ei ole riskiä siitä, että hän joutuisi sittenkin tilittämään luovutusvoitostaan veroa. Huojennuksen menettäminen näkyy jatkoluovuttajan eli sukupolvenvaihdoksessa olleen ostajan, luovutusvoiton määrässä. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 139; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Kun ostaja myy saamansa osakkeet alle viiden vuoden kuluessa, hänen tulee vähentää omasta hankintamenosta tai hankintameno-olettamasta se määrä, joka olisi ollut myyjän luovutusvoittoveron määrä, jos kauppaa ei olisi toteutettu verovapaasti. Näin ollen ostajan hankintamenon määrä pienenee ja vastaavasti hänen luovutusvoittonsa määrä suurenee, jolloin hänelle maksettavaksi tuleva luovutusvoittovero on myös suurempi. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 139; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Huomioitavaa on, että tarkasteltaessa jatkoluovutusta, viisi vuotta lasketaan pelkästään ostajan omistusaikasta. Siihen ei siis huomioida myyjän omistusaikaa. Sukupolvenvaihdoksen toteutumisen kauppahetki on siis ratkaiseva, kun lasketaan, onko omistusaika alle viisi vuotta. Jos osakkeet on omistettu yli viisi vuotta, kun jatkoluovutus tapahtuu, ei se aiheuta jälkikäteisiä

veroseuraamuksia ostajalle. Käytännössä siis, jos haluaa sukupolvenvaihdoksen jälkeen varmistua, ettei myyjän verohuojennusta menetetä, tulee olla tarkkana omistusajan kanssa. Tämä korostaa suunnittelun sekä asiaan perehtymisen tärkeyttä. (Viitala ym., 2000, kohta 32. sukupolvenvaihdos – jatkoluovutus.)

Myyjän verohuojennus voidaan menettää myös tapauksessa, jossa osakkeiden saaja perustaa uuden osakeyhtiön ja luovuttaa nämä saamansa osakkeet perustamalleen yhtiölleen. Tällöin osakkeiden omistaja vaihtuu ja, jos tämä toteutetaan alle viiden vuoden kuluessa sukupolvenvaihdoksesta, joutuu ostaja huomioimaan tämän omaa luovutusvoittoaan laskiessa.

Esimerkiksi;

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä vuonna 1991 kyse oli tilanteesta, jossa sukupolvenvaihdoksen jälkeen osakkeiden saajat perustivat uuden osakeyhtiön ja myivät nämä saamansa osakkeet perustamalleen yhtiölle.

Osakkeet luovutettiin siis uudelle omistajalle ennen kuin viisi vuotta oli kulunut sukupolvenvaihdoksesta.

Tällöin sovellettavaksi tuli tuloverolaissa määrätty sukupolvenhuojennuksen menettäminen ja alkuperäiset luovutuksensaajat joutuivat omassa luovutusvoittoveron laskennassaan huomioimaan sen luovutusvoittoveron määrän, mikä jäi alkuperäiseltä myyjältä tilittämättä huojennuksen vuoksi.

(KHO 29.10.1991/3891; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

5.5 Verovapauden ulkopuolelle jäävät tapaukset

Kuten aiemmin todettu, myyjällä on usein yksi tärkeä tavoite sukupolvenvaihdoksessa; kaupan toteuttaminen verovapaasti. Vaikka verovapauden edellytykset voivat toisaalta tuntua hyvin simppeleiltä ja helpoilta, voi niiden tulkitaan liittyä erilaisia ongelmia tai rajanvetotilanteita. Tämä johtuu siitä, että verovapauden edellytykset tulee tutkia aina tapauskohtaisesti ja lain tulkinnasta voi olla eri näkemyksiä. Siksi on syytä perehtyä asiaan huolella ja tutkia etenkin mahdolliset poikkeamat tarkkaan, ettei jokin pieni yksityiskohta aiheuta verovapauden menetystä. Epäselvissä tilanteissa kannattaa aina kääntyä asian tuntijan apuun ja esimerkiksi hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisua, josta kerrotaan seuraavassa luvussa tarkemmin. (Lakari, 2005.)

Sukupolvenvaihdos voi siis olla verovapaa, kun myydään osakkeita. Jos taas sukupolvenvaihdos toteutettaisiin substanssikauppana eli myytävänä kohteena olisi liiketoiminta, ei kauppa ole verovapaa. Tämä johtuu siitä, että luovuttajana on tällöin yhtiö, eikä luonnollinen henkilö. Myytäessä liiketoiminta, tuloverolain säännökset verovapaudesta eivät siis toteudu. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Liiketoimintakauppaa voidaan hyödyntää osana sukupolvenvaihdoksen toteuttamista, esimerkiksi eriyttämällä yhtiöstä sellainen liiketoimintakokonaisuus, jota ei ole tarkoitus siirtää sukupolvenvaihdoksessa jatkajalle. Liiketoimintakauppa voi siis olla esimerkiksi sukupolvenvaihdoksen esivaihe, mutta jos itse sukupolvenvaihdos halutaan toteuttaa sen avulla, tulee huomioida, ettei se ole verovapaa. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Yksi yleinen tapa yrityskaupoissa on omien osakkeiden hankkiminen. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että yhtiö lunastaa tai hankkii osakkeenomistajan omistamat osakkeet itselleen ja maksaa niistä tietyn kauppahinnan. Eli osakkeenomistajan osakkeet siirtyvät yhtiön hallintaan. Tällöin osakkeet eivät ole enää yhtiön ulkona olevia osakkeita eli niillä ei esimerkiksi ole normaalia

osakkeiden tuottamaa äänivaltaa tai oikeutta osinkoon. (Osakeyhtiölaki 624/2006 15 luku 1 §; Ossa, 2017.)

Yhtiön hallussa olevilla osakkeilla ei siis ole minkäänlaisia oikeuksia. Omien osakkeiden hankkimisella voidaan helpottaa yrityskauppoja esimerkiksi niin, että yhtiö lunastaa osan myyjän osakkeista ja ostaja loput. Näin ollen ostajan rahoituksen tarve pienenee, koska hänelle jää pienempi määrä osakkeita maksettavaksi. (Osakeyhtiölaki 624/2006 15 luku 1 §; Ossa, 2017.)

Vaikka omien osakkeiden hankkiminen on mahdollinen tapa sukupolvenvaihdosta toteuttaessa, tulee kuitenkin suunnittelussa ottaa huomioon, että verovapauden edellytykset eivät täyty. Tämä johtuu siitä, että luovutuksensaajana omien osakkeiden hankkimisessa on osakeyhtiö ja tuloverolaki edellyttää, että sukupolvenvaihdoksessa luovutuksensaajana on myyjän lähisukulainen. Huomioitavaa on lisäksi se, että osakeyhtiölain mukaan omien osakkeiden hankkiminen on varojen jakoa yhtiöstä, koska osakkeenomistaja, jonka osakkeet hankitaan, saa vastikkeeksi niistä rahaa. Osakkeenomistajalle syntyy siis verotettava luovutusvoitto. (Airaksinen ym., 2021, luku 15; Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Omien osakkeiden hankkiminen on verollinen luovutus myös silloin, vaikka yhtiön koko osakekanta päättyisi lähisukulaisten omistukseen.

Esimerkki;

Isä ja kaksi lasta omistavat osakeyhtiön kaikki osakkeet.

Yhtiö hankkii omistukseensa isän kaikki osakkeet. Koko yhtiö jää tällöin lasten omistukseen.

Koska osakkeet luovutetaan yhtiölle, maksaa isä saamastaan luovutusvoitosta pääomatuloveron.

Jos osakkeet luovutettaisiin kahdelle lapselle, eikä yhtiölle, olisi luovutus isälle verovapaa, jos kaikki tuloverolain säännökset täyttyvät.

Vaikka esimerkin tilanteessa osakeyhtiö jää luopuvan yrittäjän lasten omistukseen, on kyseessä kuitenkin verollinen luovutus, koska osakkeita ei luovuteta suoraan lapsille vaan ne luovutetaan yhtiölle. (Lakari, 2017.)

Omien osakkeiden hankkimista voidaan siis hyödyntää sukupolvenvaihdoksessa apuna, esimerkiksi, jos osakkeita on paljon ja ostajalla ei olisi varaa niiden kaikkien ostamiseen. Tällöin osakeyhtiö voi hankkia osan myyjän osakkeista. Jos myyjä kuitenkin pyrkii toteuttamaan sukupolvenvaihdoksen kokonaan verovapaasti, ei omien osakkeiden hankkimista kannata toteuttaa, koska siitä syntyy myyjälle verotettavaa tuloa, koska kyseessä on varojen jako osakeyhtiöstä eikä osakeyhtiö voi olla tuloverolaissa määritelty ostaja sukupolvenvaihdostilanteessa. (Osakeyhtiölaki 624/2006 13 luku 1 §; Ossa, 2017; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §.)

Kuten edellä ostajan lähisukulaisuutta käsiteltäessä, on mainittu, sukupolvenvaihdosta ei voida toteuttaa myyjän näkökulmasta verovapaasti, jos ostajana on lähisukulaisen omistama yritys. Tuloverolaki määrittelee tyhjentävästi, ketä kaikki lasketaan lähisukulaisiksi ja kenelle luovutus voidaan tehdä verovapaasti. Se, että ostajana on yritys, joka on lähisukulaisen omistama, ei täytä vaatimuksia eikä siitä syystä ole verovapaa sukupolvenvaihdos. Tämän takia on hyvä muistaa, että osakkeiden ostajan tulee aina olla lähisukulainen, kun pyritään verovapauteen. (Nykänen & Rabinä, 2013, s. 532.)

6 ENNAKKORATKAISU

6.1 Ennakkoratkaisu käytännössä

Sukupolvenvaihdoksessa verosuunnittelulla on tärkeä rooli. Verolainsäädännössä tapahtuu usein muutoksia nopeasti ja säädösten tulkinta ei aina ole helppoa tai yksiselitteistä. Sukupolvenvaihdoksiin liittyvät veroseuraamukset voivat usein olla hyvinkin merkittäviä, joten verotukseen liittyviä seikkoja ei kannata jättää arvailun varaan. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 31; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Verokohtelusta kannattaa hankkia mahdollisimman luotettava kuva, jotta sukupolvenvaihdos saadaan toteutettua onnistuneesti, eikä verotuksen kohdalla tule ikäviä yllätyksiä. Tästä syystä kannattaa hakea ennakkoratkaisua veron määrästä ja perusteista. Tämä tulee tehdä ennen varsinaista sukupolvenvaihdoksen toteutusta. Ennakkoratkaisun hakeminen on osa verosuunnittelua ja veroriskien tunnistamista. Ennakkoratkaisu antaa myös suojaa, ettei veromenettelyyn voida jälkikäteen puuttua, esimerkiksi verotarkastuksen yhteydessä, vaikka tilannetta tulkittaisiin silloin eri tavalla kuin aiemmin. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 31; Myrsky, 2007; Myrsky, 2014; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

Ennakkoratkaisun hakemiseen on kaksi eri väylää, Verohallinto ja Keskusverolautakunta eli KVL. Usein käytäntönä on, että ennakkoratkaisua voi hakea KVL:stä silloin, kun se koskee tulo- tai arvonlisäverotusta ja on joko periaatteellisesti merkittävä tai asiasta annettava päätös edistää verotuskäytännön yhtenäisyyttä. Jos asia ei ole periaatteellisesti merkittävä tai hakija ei esitä muuta painavaa syytä, tulee hakemus tehdä Verohallintoon. Nämä kaksi väylää sulkevat toisensa pois eli molemmista paikoista ei voi hakea samaan asiaan ennakkoratkaisua. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 32; Verohallinto. Ennakkoratkaisun hakeminen keskusverolautakunnalta.)

Esimerkiksi, jos Verohallinto on antanut ennakkoratkaisun, ei KVL enää voi alkaa tutkia asiaa. Sama pätee myös toisin päin. Tilanteessa, jossa ennakkoratkaisua on haettu KVL:lta ja siihen on saatu ratkaisu, ei Verohallinto enää voi tutkia sitä. Tästä syystä on siis tärkeää tehdä päätös huolella siitä, kumpi paikka on oikea ennakkoratkaisua varten. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 32; Verohallinto. Ennakkoratkaisun hakeminen keskusverolautakunnalta.)

Ennakkoratkaisujen sisällössä on pieni ero, riippuen siitä, kummasta paikasta ennakkoratkaisua haetaan. Verohallinnolta saatu ennakkoratkaisu tarkoittaa sitä, että Verohallinto ilmoittaa ennalta, miten se toimittaa verotuksen, jos verovelvollinen menettelee sillä tavalla, kuin hakemuksessaan on kertonut. Tämä ilmoitus Verohallinnolta on sitova eli se ei saa poiketa siitä myöhemmin. KVL sen sijaan ilmoittaa ennakkoratkaisussa sitovan ohjeen siitä, miten verotus tulee Verohallinnossa toimittaa. (Immonen & Lindgren, 2017, s. 32.)

Ennakkoratkaisun hakeminen on maksullista sekä Verohallinnolta, että keskusverolautakunnalta. Maksullisuus perustuu valtion maksuperustelakiin, jonka mukaan valtion viranomaisten tuottamista, tilauksesta annetuista palveluista tai muista sellaisista, tulee suorittaa maksu. Ennakkoratkaisujen hinta vaihtelee sen perusteella, kuka on hakija ja mitä asiaa hakemus koskee. Lisätietoa hinnastosta löytyy Verohallinnon ohjeesta Hinnasto Verohallinnon maksullisista palveluista. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Myrsky, 2007; Peltomäki, 2020, s. 229; Valtion maksuperustelaki 150/1992 2 luku 4 §; Verohallinnon ohje. Hinnasto Verohallinnon maksullisista palveluista.)

Ennakkoratkaisun lisäksi vaihtoehtona on ennakollinen keskustelu. Keskustelu on maksuton ja sen tarkoituksena on ohjata asiakasta toimimaan oikein ennen kuin verotukseen liittyvä järjestely toteutetaan. Keskusteluun osallistuu aina vähintään kaksi Verohallinnon asiantuntijaa ja ohjausta hakevan yrityksen edustaja. Keskustelussa asiantuntijat antavat suullista ohjausta mahdollisiin veroseuraamuksiin liittyen. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Peltomäki, 2020, s. 227.)

Tarvittaessa ohjaus annetaan kirjallisesti ja se talletetaan myös Omaveroon. Huomioitavaa on, että ennakkollinen keskustelu on mahdollista vain yhteisöille eli luonnollinen henkilö ei voi sellaista käydä. Lisäksi huomioitavaa on, että ennakkollinen keskustelu ei ole sitova, toisin kuin ennakkoratkaisu. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Peltomäki, 2020, s. 227.)

Sukupolvenvaihdokset pitävät sisällään usein monia tulkinnanvaraisia tilanteita, kun ajatellaan verotusta. Lisäksi tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus voi olla tietyissä tapauksissa niin merkittävä, että verokohtelu on syytä varmistaa etukäteen. Ennakkoratkaisua kannattaa siis hakea aina, kun tilanne on hiemankin epäselvä, poikkeava tai siihen liittyy mahdollinen tulkinnanvaraisuus. Hakemalla sitovan päätöksen verotuksen toteuttamisesta, ei tarvitse pelätä ikäviä yllätyksiä verotuksen kohdalla. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Myrsky, 2014.)

6.2 Ennakkoratkaisun hakeminen

Verohallinnolta ennakkoratkaisun hakeminen on vapaamuotoinen toimi, mutta se tulee tehdä aina kirjallisesti. Hakemuksen voi tehdä joko sähköisesti Omaverossa tai perinteisesti paperilla. Ennakkoratkaisussa tulee olla selkeästi kerrottua, mihin asiaan halutaan ratkaisu. Yleisluontoisiin kysymyksiin ei ole mahdollista saada sitovaa ennakkoratkaisua. (Verohallinto. Ennakkoratkaisuhakemus – yritykset ja yhteisöt; Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Huomioitavaa on myös, että toisen puolesta ei voi hakea ennakkoratkaisua. Esimerkiksi sukupolvenvaihdoksessa myyjä ei voi hakea ostajan puolesta sitovaa ratkaisua, vaan ostajan tulee olla itse ennakkoratkaisun hakijana, koska päätös koskee hänen verotustaan. (Verohallinto. Ennakkoratkaisuhakemus – yritykset ja yhteisöt; Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Ennakkoratkaisua tulee hakea ennen kuin hakemuksessa esitetty vero olisi tullut ilmoittaa tai maksaa. Tuloverotusta koskevat hakemukset tulee tehdä ennen sen ajan päättymistä, jonka kuluessa veroilmoitus tulee antaa. Ennakkoratkaisuhakemus tulee siis olla jätettynä ennen veroilmoituksen viimeistä jättöpäivää. Lisäksi hakiessa ennakkoratkaisua tulee huomioida, että päätös voidaan antaa enintään sille verovuodelle, joka päättyy päätöksen antamista seuraavan kalenterivuoden aikana. Esimerkiksi 1.3.2023 annettu päätös voi koskea enintään 31.12.2024 päättyvää verovuotta. Jos päätös halutaan verovuodelle 2025, tulee hakemus jättää vasta 2024 vuonna. (Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Hakemuksesta tulee käydä ilmi hakijan nimi, Y- tai henkilötunnus, kotikunta ja lisätietoja antavan henkilön yhteystiedot. Hakemuksessa tulee olla tieto, mitä verolajia hakemus koskee. Jos hakemus koskee tuloverolakia, tulee hakemuksessa olla mainittu, mille verovuosille ratkaisua haetaan. Hakemuksessa tulee olla riittävän yksilöity kysymys. Jos kysymys ei ole yksilöity tai se on yleisluonteinen tai teoreettinen, ei ennakkoratkaisua voi saada. Kaikki tiedot, jotka voivat vaikuttaa ratkaisun antamiseen, tulee olla joko hakemuksessa tai sen liitteenä. Esimerkiksi, jos hakemus koskee sopimukseen tai muuhun asiakirjaan liittyvää kysymystä, tulee kyseinen asiakirja liittää hakemukseen. (Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Se, kuinka paljon tietoa hakemuksessa on oltava ja se, tarvitaanko hakemukseen liitteitä, riippuu hyvin pitkälti hakemuksen sisällöstä. Sukupolvenvaihdostilanteissa kyse on yritysjärjestelystä, joten hakemuksen liitteeksi tulee lisätä kaikki asiaan liittyvät asiakirjat, kuten sopimukset ja kauppakirja tai luonnos siitä. (Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Verohallinnon on noudatettava ennakkoratkaisua, jos verovelvollinen sitä vaatii. Pelkkä ennakkoratkaisun hakeminen ei siis riitä, vaan hakijan tulee myös vaatia sen noudattamista verotuksen toteuttamisessa. Vaatimuksen voi esittää esimerkiksi veroilmoituksella. Huomioitavaa on myös, että ennakkoratkaisu on

yleensä voimassa vain tietyn ajan. Esimerkiksi tuloverotusta koskeva ratkaisu on voimassa verovuodelle, joka päättyy ratkaisun antamista seuraavan kalenterivuoden aikana. (Juusela & Tuominen, 2012, kohta sukupolvenvaihdosta valmisteleva verosuunnittelu; Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös.)

Myyjän kohdalla Verohallinto soveltaa tuloverolain 48 §:n säännöstä viran puolesta, jos edellytykset täyttyvät. Tämä tarkoittaa siis sitä, että jos ostajaa, omistusaikaa sekä osakkeiden määrää koskevat säännökset täyttyvät, ei myyjän erikseen tarvitse hakea ennakkoratkaisua tai vaatia verovapautta, vaan myyjä saa sen automaattisesti. Epäselvissä tilanteissa ennakkoratkaisun hakemisesta on kuitenkin hyötyä, jotta verovapauteen saa varmistuksen.

Esimerkiksi;

A oli hakenut ennakkoratkaisua keskusverolautakunnalta sukupolvenvaihdokseen liittyen.

A oli omistanut yli 10 vuoden ajan enemmän kuin 10 prosenttia asunto-osakeyhtiö X:n osakkeista. A oli käyttänyt osakkeiden perusteella hallitsemiaan tilojaan vuokraustoimintaan. Tilat oli vuokrattu ulkopuolisille.

Ennakkoratkaisuhakemuksessa oli kyse siitä, voiko A luovuttaa nämä kyseiset osakkeet pojalleen verovapaasti tuloverolain 48 §:n säännösten mukaisesti.

Keskusverolautakunta oli ratkaisussaan katsonut, että A harjoitti omistamillaan osakkeilla tulonhankkimistoimintaa ja kaikki kolme tuloverolain ehtoa verovapauden täyttymiseksi toteutuivat, joten osakkeiden myynti voitiin toteuttaa myyjän näkökulmasta verovapaasti.

Edellä mainittu tilanne on poikkeuksellinen, koska yleisesti ottaen sukupolvenvaihdoksissa kyse on liiketoimintaa suorittavan osakeyhtiön osakkeiden myynnistä, eikä asunto-osakeyhtiön asunnon hallintaan oikeuttavien osakkeiden myynnistä. Koska kyseessä ei ole ollut kaikkein yleisin tilanne, on ollut hyvä hakea ennakkoratkaisua verotuksen toteutuksesta. (KLV:2012/62; Tuloverolaki 1535/1992 III osa 2 luku 48 §; Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.)

7 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tämän opinnäytetyön liitteenä on ohje sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta. Ohje on tehty myyjän näkökulmasta vaiheittain ja siinä on kuvattu, mitä eri asioita sukupolvenvaihdoksessa tulee tehdä tai selvittää. Ohje on tehty osakeyhtiön näkökulmasta yleistävänä ohjeena. Ohjetta voi hyödyntää toteuttaessaan tai suunniteltaessa omaa sukupolvenvaihdosta.

Ohje on yleisellä tasolla tehty ja sitä tulee lukea yleisohjeena. Ohjeessa olevia kohtia tulee soveltaa tai muuttaa omaan tilanteeseen sopivaksi. Koska erilaisia yrityksiä ja tilanteita on olemassa todella paljon, ei ohjetta voi tehdä suoraan kaikille sopivaksi. Se kuitenkin toimii hyvänä pohjana, jotta kaikkein tärkeimmät vaiheet tulee huomioidavaksi.

Lisätietoa sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen vaiheista löytyy tästä opinnäytetyöstä. Lisäksi apua ja tarkempaa tietoa löytyy muun muassa Tuloverolain 48 §:stä sekä Verohallinnon ohjeesta Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa.

8 TYÖN ARVIOINTI

8.1 Omat johtopäätökset

Kuten työssä todettu, sukupolvenvaihdokseen liittyy monet eri tekijät. Sukupolvenvaihdoksen onnistumiseen liittyy aina vahvasti oma tavoite ja se, mitä sillä halutaan saavuttaa. Tärkeimpänä tavoitteena on yleensä varmasti kaikilla se, että yritystoiminta jatkuu ja pysyy kannattavana, niin ettei toiminta muutu tappiolliseksi tai ettei yritys joudu omistajavaihdoksen jälkeen ongelmiin esimerkiksi sopimussuhteiden osalta. Perheyriksen näkökulmasta yhtenä onnistumisen merkinä on myös se, että perhesuhteet säilyvät hyvinä, eikä omistajavaihdos aiheuta perheen välillä ylimääräisiä riitoja tai ongelmia.

Myyjän kohdalla tavoite on yleensä selkeä, sukupolvenvaihdos pyritään toteuttamaan verovapaasti. Tähän vaikuttaa se, löytyykö halukas jatkaja lähipiiristä, onko osakkeet omistettu riittävän kauan ja siirretäänkö niitä riittävä määrä jatkajalle. Myyjän verovapautta koskevat säännökset ovat loppujen lopuksi yksinkertaiset, mutta niiden kanssa tulee olla tarkkana ja epäselvissä tilanteissa on aina syytä hakea ennakkoratkaisu, jotta vältetään ikäviltä yllätyksiltä. Epäselvissä tilanteissa hyvänä apuna on myös tutkia, löytyykö vastaavasti tilanteesta olemassa olevaa oikeuskäytäntöä.

Tavoitteena on, että tämä työ helpottaa ja selkeyttää sukupolvenvaihdoksen toteuttamista ja ihmiset saavat tästä apua. Työssä on käyty läpi erilaisia esitoimia, joita voidaan toteuttaa ennen sukupolvenvaihdosta tai sen aikana. Työ pyrkii tuomaan esille myös sellaisia seikkoja, joita ei välttämättä aina itse osaisi huomioida. Sukupolvenvaihdos pitää sisällään monia eri asioita, jolloin jokin seikka saattaa helposti unohtua tai jäädä vähemmälle huomiolle. Valmistautuessa sukupolvenvaihdokseen tämä työ toivottavasti auttaa luopuvia yrittäjiä. Työn avulla he saavat käsityksen siitä, miten sukupolvenvaihdokseen olisi hyvä valmistautua sekä, miten prosessi etenee.

Kuten tässä työssä monesti todettu, sukupolvenvaihdokseen liittyy olennaisesti huolellinen suunnittelu. Oli tavoite sukupolvenvaihdoksessa mikä tahansa, on tärkeää aloittaa suunnittelu hyvissä ajoin, käyttää siinä asiantuntijan apua ja toteuttaa omistajavaihdos rauhassa ilman turhaa kiirehtimistä. Mahdollisiin esitoimiin ja niiden tutkimiseen on hyvä varata aikaa, jotta voidaan varmistua siitä, kannattaako jokin esitoimi toteuttaa.

Huolelliseen valmistautumiseen liittyy myös etenkin perheyriyksissä lasten ottaminen hyvissä ajoin mukaan toimintaan ja heidän tutustuttaminen yritykseen. Jos lapset eivät tiedä, miten yritys toimii tai mitä se tekee, eivät he luultavasti ole kovin innokkaita jatkamaan sitä. Tulevaisuus ei myöskään ole kovin valoisa, jos sukupolvenvaihdos toteutetaan liian aikaisin, ilman että jatkaja on valmis siihen. Sillä voi olla hyvin negatiivisia vaikutuksia yrityksen toimintaan.

Sukupolvenvaihdos on laaja prosessi ja siihen liittyy paljon asioita eri näkökulmista. Aiheen rajaaminen työtä tehdessä tuotti välillä hankaluuksia, koska asiaa olisi riittänyt kerrottavaksi todella paljon. Joitakin asioita täytyi jättää työn ulkopuolelle ja kaikkea ei ollut mahdollista käydä kovin syvällisesti läpi, ettei työstä olisi tullut liian laaja ja ympäröivä. Olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyön sisältöön. Työtä tehdessä opin itse paljon uutta ja koen, että oma ammattitaitoni aiheesta kasvoi. Toivon, että työ auttaa myös muita ja toimii hyvänä apuvälineenä sukupolvenvaihdosprosesseissa sekä selkeyttää, mistä kaikesta sukupolvenvaihdos koostuu.

Jatkotutkimuksena aiheeseen liittyen on mahdollista tutkia esimerkiksi sukupolvenvaihdosta ostajan roolista. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää, mitä kaikkea ostajan tulee huomioida ja, miten verotus hänen kohdallaan toteutuu eri tilanteissa. Lisäksi tarkempaan käsittelyyn voisi ottaa perheyriyksen näkökulman ja pohtia, miten perheyriyksessä toteutettava sukupolvenvaihdos eroaa ulkopuoliselle myymisestä ja, mitä eri asioita silloin on huomioitava.

8.2 Toimeksiantajan kommentit

Toimeksiantaja oli tyytyväinen opinnäytetyöhön ja sitä varten tehtyyn tutkimukseen. Työn sisältö sekä liitteenä oleva ohje vastasivat sitä, mitä toimeksiantaja alussa toivoi. Toimeksiantajan mukaan työ on helposti lähestyttävä ja asiat on tuotu esille selkeällä tavalla erilaisten esimerkkien avulla. Toimeksiantaja uskoo, että tämä työ on hyvä apuväline asiakkaiden sukupolvenvaihdostilanteissa.

Liitteenä oleva ohje on toimeksiantajan mukaan selkeä ja siinä on huomioitu tärkeimmät asiat sukupolvenvaihdokseen liittyen. Ohjeen avulla on helppo lähteä toteuttamaan sukupolvenvaihdosta. Ohje on sopivan tiivistetty kokonaisuus, josta on helppo seurata etenemisjärjestystä ja tarvittavaa lisätietoa ohjeen sisältöön löytyy opinnäytetyöstä. Ohje sekä opinnäytetyö tulevat molemmat varmasti olemaan mukana seuraavaa sukupolvenvaihdosta toteutettaessa.

LÄHTEET

Airaksinen, M., Pulkkinen, P., Rasinaho, V. 2021. Osakeyhtiölaki. I-II. Alma Talent Oy.

BDO Oy. 13.2.2020. Sukupolvenvaihdos – juridiikka ja tunteet kohtaavat. Haettu 2.8.2023 osoitteesta <https://www.bdo.fi/fi-fi/nakemyksia/blogit/asiantuntijat/sukupolvenvaihdos-%E2%80%93juridiikka-ja-tunteet-kohtaavat>

BDO Oy. 27.9.2021. Sukupolvenvaihdos lähisukulaiselle vastikkeellisella kaupalla. Haettu 2.8.2023 osoitteesta <https://www.bdo.fi/fi-fi/nakemyksia/julkaisut/artikkelit/sukupolvenvaihdos-lahisukulaiselle-vastikkeellisella-kaupalla>

BDO Oy. 30.9.2021. Yrityksen myynti – miten osakekauppa ja liiketoimintakauppa vaikuttavat verotukseen. Haettu 3.8.2023 osoitteesta <https://www.bdo.fi/fi-fi/nakemyksia/julkaisut/artikkelit/yrityksen-myynti-miten-osakekauppa-ja-liiketoimintakauppa-vaikuttavat-verotukseen>

Elo-Pärssinen, K. 12.1.2023. 5 vinkkiä onnistuneeseen sukupolvenvaihdokseen. Perheyrittäjien liitto. Haettu 3.8.2023 osoitteesta <https://perheyrittajien.fi/uutishuone/asiantuntija-artikkelit/5-vinkkia-onnistuneeseen-sukupolvenvaihdokseen>

Elo-Pärssinen, K., Heinonen, J. 2019. Uudistuva perheyrittäjä: perhe, omistajuus ja liiketoiminta. Alma Talent Oy.

Hämeenlinnan HAO 4.11.2016/0568/1

Immonen, R., Lindgren, J. 2017. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Alma.

Juusela, J., Tuominen, S. 2012. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Sanoma Pro.

KHO 1.3.2011/509

KHO 17.10.2014/3167

KHO 29.10.1991/3891

KVL 24.10.2012/62

Lakari, T. 24.5.2017. Myy yritys hallitusti. Taloustaito. Haettu 27.7.2023 osoitteesta <https://www.taloustaito.fi/tyo-elake/myy-yritys-hallitusti/#c8ce0c5c>

Lakari, T. 20.10.2005. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja verotus. Tilisanomat. Haettu 9.7.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/yleiset/yrityksen-sukupolvenvaihdos-ja-verotus>

Myrsky, M. 12.12.2007. Kulut veroasioiden hoidon yhteydessä. Tilisanomat. Haettu 8.8.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/yleiset/kulut-veroasioiden-hoidon-yhteydessa>

Myrsky, M. 21.8.2014. Mikä on voimassa oleva oikeus verotuksessa ja mistä sen löydän? Tilisanomat. Haettu 8.8.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/verotus/mika-on-voimassa-oleva-oikeus-verotuksessa-ja-mista-sen-loydan>

Nieminen, K., Lähteenmäki, N. 2021. Empiirinen oikeustutkimus. Gaudeamus.

Nykänen, P., Rabinä, T. 2013. Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. Helsinki: Talentum.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624 muutoksineen.

Ossa, J. 2018. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. Helsinki: Kauppakamari.

Ossa, J. 2020. Tuloverolaki käytännössä. Alma Talent Oy.

Ossa, J. 2017. Yrityksestä luopuminen ja sen ennakointi. Tilisanomat. Haettu 5.6.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/yritysjuridiikka/yrityksesta-luopuminen-ja-sen-ennakointi>

Peltomäki, T. 2020. Ennakkoperintälaki käytännössä. Alma Talent Oy.

Penttilä, S. 3.12.2014. Sukupolvenvaihdosluovutus, jossa osakeyhtiö on luovutuksensaaja. Tilisanomat. Haettu 21.7.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/sukupolvenvaihdos-luovutus-jossa-osakeyhtio-on-luovutuksensaaja>

Perheyriyten liitto. 11.10.2012. Sukupolvenvaihdos – Luopujan sisäinen matka. Haettu 7.8.2023 osoitteesta https://issuu.com/perheyriyten/docs/spv.tyo_kirja.web

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378 muutoksineen.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Työkirja ammattikorkeakouluun. E-Oppi OY.

Seppänen, H. 2017. Yrityksen arvonmääritys. Helsinki: Alma.

Silander, H. 20.9.2018. Luovutustappio ja pääomatulolajin tappio – miten tappiot vähennetään? Taloustaito. Haettu 29.8.2023 osoitteesta <https://www.taloustaito.fi/Vero/luovutustappio-ja-paaomatulolajin-tappio--miten-tappiot-vahennetaan/#173b7fef>

Tilitoimisto K. Katajamäki Ky. Haettu 9.4.2023 osoitteesta <https://www.tilitoimistokatajamaki.fi/>

Tuloverolaki 30.12.1992/1535 muutoksineen.

Valtion maksuperustelaki 21.2.1992/150 muutoksineen.

Verohallinnon ohje. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös. 16.1.2023. Dnro VH/4773/00.01.00/2022

Verohallinnon ohje. Hinnasto Verohallinnon maksullisista palveluista. 1.1.2021.

Verohallinnon ohje. Omaisuuden luovutusvoitot ja –tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa. 31.10.2019. Dnro VH/330/00.01.00/2019

Verohallinnon ohje. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. 13.3.2020. Dnro VH/1495/00.01.00/2020

Verohallinnon ohje. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. 19.12.2022. Dnro VH/5922/00.01.00/2022

Verohallinto. Ennakkoratkaisun hakeminen keskusverolautakunnalta. Haettu 19.6.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/yhteystiedot-ja-asiointi/yksikot-ja-hallinto/ennakkoratkaisun-hakeminen-keskusverolautakunnalta/>

Verohallinto. Ennakkoratkaisuhakemus – yritykset ja yhteisöt. Haettu 19.6.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yhteistyö-ja-palvelut/ennakkoratkaisu-tai-poikkeuslupa/>

Verohallinto. Lahjavero. Sukupolvenvaihdos ja huojennus lahjaveroon. Milloin sukupolvenvaihdoksessa voi saada huojennuksen lahjaveroon? Haettu 29.8.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/sukupolvenvaihdos-ja-huojennus-lahjaveroon/>

Verohallinto. Pääomatulot. Pääomatulon veroprosentti. Haettu 21.4.2023 osoitteesta <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot/paaomatulot/>

Viitala, T., Tikka, K., Kari, S., Nykänen, O., Juusela, J. 2000. Yritysverotus I-II. Alma Talent Oy päivittyvä aineisto.

Villa, S. 2023. Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. Alma Talent Oy.

Walden, R. 20.8.2013. PK-yrityksen arvonmääritys. Tilisanomat. Haettu 29.5.2023 osoitteesta <https://tilisanomat.fi/verotus/pk-yrityksen-arvonmaaritys>

LIITE 1: OHJE SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMISEEN

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen vaiheet myyjälle

1. Selvitä/Etsi toiminnanjatkaja.

- Onko toiminnanjatkaja jo mukana yrityksen toiminnassa?
- Jos ei, onko tarve ottaa toiminnanjatkaja mukaan toimintaan ennen kaupan toteutusta?
- Katso lisätietoa opinnäytetyön luvusta 3.1.1.

2. Päätä myydäänkö osakkeita vai liiketoiminta.

- Huomioi, että verovapaus on mahdollinen ainoastaan osakekaupassa!
- Katso lisätietoa opinnäytetyön luvusta 3.3.

3. Selvitä täytyykö yhtiöön tehdä joitain esitoimia ennen sukupolvenvaihdosta.

- Tällaisia voivat olla esimerkiksi sulautuminen, jakautuminen, voittovarojen jakaminen nykyiselle osakkaalle yms.
  - Huomioi, että varojen jako on veronalaista. Muista tämä, jos tavoite on kokonaan verovapaa sukupolvenvaihdos.
- Lisäksi yhtiön omaisuutta voidaan siirtää luopujalle, esim. kiinteistöt, koneet tai kalusto.
- Katso lisätietoa opinnäytetyön luvusta 3.2.

4. Tarkasta mahdolliset osakassopimukset ja niiden vaikutukset luovutukseen.

- Ole tarkkana etenkin, jos yhtiössä on useampia osakkeenomistajia.

5. Tarkasta yhtiöjärjestys luovutusrajoitusten varalta.

- Onko yhtiössä suostumus- tai lunastuslauseke?

6. Jos yhtiöjärjestyksessä on määrätty luovutusrajoituksista, selvitä miten ne voivat vaikuttaa kaupan toteutumiseen.

- Katso lisätietoa luovutusrajoituksiin opinnäytetyön luvuista 3.3.1 ja 3.3.2 tai osakeyhtiölaista 3 luvun 6 ja 7 §.

7. Selvitä täyttyykö ostajan ja myyjän välinen sukulaisuussuhde verovapauden saavuttamiseksi.

- Verovapauden saavuttamiseksi ostajan tulee olla myyjän lapsi, lapsenlapsi, sisar, veli, sisar- tai velipuoli.
- Myös edellä mainittu sukulainen yhdessä puolisonsa kanssa täyttää edellytykset.
- Katso lisää opinnäytetyön luvusta 4.4 tai tuloverolaista 48 §.
- Muista, että osakkeet tulee myydä lähisukulaiselle. Luovutus ei ole verovapaa, jos osakkeet myydään esimerkiksi lähisukulaisen omistamalle yhtiölle.
  - Katso lisää opinnäytetyön luvusta 4.6.

8. Päätä kuinka paljon osakkeita myydään.

- Verovapauden saamiseksi tulee myydä vähintään määrä, joka oikeuttaa 10 %:n omistusoikeuteen yhtiöstä.

- Ole tarkkana osakkeiden määrän kanssa etenkin, jos ostajia on useampia.
  - 10 %:n omistusosuus tulee täytyä jokaisen ostajan kohdalla.
- Katso lisää opinnäytetyön luvusta 4.3.1 tai tuloverolaista 48 §.

9. Tarkasta osakkeiden omistusaika.

- Verovapauden saamiseksi osakkeet on täytynyt omistaa yli 10 vuoden ajan.
- Omistusaika lasketaan kauppakirjan allekirjoituksesta tai yhtiön perustamissopimuksesta.
- Katso lisää opinnäytetyön luvusta 4.3.2 tai tuloverolaista 48 §.

10. Selvitä kauppahinta.

- Päätä annetaanko osakkeet lahjana, myydäänkö lahjanluonteisella kaupalla (katso määritelmä s. 35-36) vai myydäänkö käyvällä arvolla.
- Katso lisää opinnäytetyön luvusta 3.6.
- Ostajan kannalta selvitä yhtiön käypä arvo osakkeiden arvonmäärittämisellä.
  - Katso lisää opinnäytetyön luvusta 3.5.
  - Huom! myyjän verotuksen kannalta kauppahinnan suuruudella ei ole merkitystä.
  - Tarvittaessa ostaja voi hakea ennakoratkaisua omaan verotukseensa kaupan hinnan perusteella.
    - Katso lisää opinnäytetyön luvusta 5.

11. Varmista, varsinkin kaupan yhteydessä, että jatkaja pystyy suoriutumaan kauppahinnan maksusta myyjälle/rahoituslaitokselle.

- Varmista, että ostajan taloudellinen tilanne on riittävän hyvä tai, että hän on saanut rahoitusta osakkeiden maksamiseen.

12. Varmista, että ostaja on tietoinen jatkoluovutuksia koskevasta sääntelystä.

- Ostaja joutuu huomioimaan omassa verotuksessa myyjän saaman verohuojennuksen, jos hän myy pääosan osakkeista alle 5 vuoden kuluessa.
- Katso lisää opinnäytetyön luvusta 4.5.

13. Tarkasta, että kaikki tuloverolain 48 §:n ehdot varmasti täyttyvät -> sukulaisuussuhde, omistusaika ja luovutettavien osakkeiden määrä.

- Jos epäselvyyttä, hae ennakoratkaisu verovapauden varmistamiseksi.
  - Katso lisää opinnäytetyön luvusta 5.